

projekt

Krištof

- stratégia zamestnávania bezdomovcov
- individuálna a skupinová sociálna práca s ľuďmi bez domova

PROJEKT KRIŠTOF

NINA BEŇOVÁ:

*PROJEKT KRIŠTOF A STRATÉGIA
ZAMESTNÁVANIA BEZDOMOVCOV*

EVA MYDLÍKOVÁ:

METODIKA INDIVIDUÁLNEJ PRÁCE S BEZDOMOVcami

MAREK HORŇANSKÝ, ŠTEFÁNIA KÖVÉROVÁ.:

SOCIÁLNA PRÁCA S BEZDOMOVcami

ŠTEFÁNIA KÖVÉROVÁ:

*SKUPINOVÁ PRÁCA S PREDAJCami A PREDAJKYŇami
POULIČNÉHO ČASOPISU*

KEĎ SME V ROKU 2004 ROZMÝŠĽALI, AKÚ NOVÚ SLUŽBU V RÁMCI PROGRAMU EQUAL BY SME MOHLI VYTVORIŤ, NAŠÍM CIEĽOM BOLO NAPÍSAŤ PROJEKT, KTORÝ PRIPRAVÍ DOSTATOČNÉ PODMIENKY PRE BEZDOMOVCOV TAK, ABY SA MOHLI ZAMESTNAŤ. BOLO TO TVORIVÉ OBDOBIE PLNÉ NÁPADOV. V TOM ČASE V BRATISLAVE NEEXISTOVALI PODOBNÉ PROJEKTY A VÄČŠINA AKTIVÍ SA SÚSTREĎOVALA LEN NA POSKYTNUTIE ZÁKLADNÝCH SLUŽIEB - PRÍSTREŠKU, STRAVY A PRÍPADNE OŠATENIA. O TO VÄČŠIA BOLA NAŠA TÚŽBA PONÚKNUŤ ASPOŇ NIEKTORÝM BEZDOMOVCOM AJ NIEČO VIAC, AKO LEN ZABEZPEČENIE ŽIVOTNÝCH POTRIEB. NAŠA SPOLOČNOSŤ AKOBY DEGRADOVALA BEZDOMOVCA NA ŽIVOČÍCHA SO ZÁKLADNÝMI PUDMI. S PRESVEDČENÍM, ŽE AJ BEZDOMOVEC POTREBUJE VIAC, AKO SA NAJESŤ A PRESPAŤ, PRIŠLA NA SVET V INÝCH KRAJINÁCH UŽ DÁVNO PRAKTIZOVANÁ MYŠLIENKA. BEZDOMOVCOVI MOŽNO PONÚKNUŤ AJ SOCIALIZÁCIU A POSTUPNÉ ZAČLEŇOVANIE DO SPOLOČNOSTI. JE DO KONCA MOŽNÉ, AJ REÁLNE, ABY SA DLHODOBO ZAMESTNAL.

VZNIKOL TAK PROJEKT KRIŠTOF. V NASLEDUJÚCICH RIADKOCH PUBLIKÁCIE VÁM PRIBLIŽÍME JEHO FILOZOFIU A AKTIVITY. RADI BY SME TIEŽ ODOVDALI NAŠE SKÚSENOSTI A POZNATKY O ZAMESTNÁVANÍ BEZDOMOVCOV. ĎALŠIE ČASTI PUBLIKÁCIE TVORIA OSOBITNÉ ŠTÚDIE PEDAGÓGOV KATEDRY SOCIÁLNEJ PRÁCE V BRATISLAVE A DOTÝKAJÚ SA PROBLEMATIKY INDIVIDUÁLNEJ A SKUPINOVEJ PRÁCE S BEZDOMOVcami. PUBLIKÁCIA MÁ ZA CIEĽ JEDNODUCHOU MANUÁLOVOU FORMOU PRIBLIŽIŤ NIEKTORÉ FORMY SOCIÁLNEJ PRÁCE S BEZDOMOVcami. PRAJEME INŠPIRATÍVNE ČÍTANIE.

NINA BEŇOVÁ

O. Z. PROTI PRÚDU, 2008

Vydavateľ: o.z. Proti prúdu

Názov: Projekt Krištof:

Stratégia zamestnávania bezdomovcov.

Individuálna a skupinová sociálna práca s ľuďmi bez domova

Autori: Nina Beňová, Eva Mydlíková, Štefánia Kövérová, Marek Horňanský

Grafická úprava: Dana Vitteková

Jazyková korektúra: Nina Beňová

Náklad: 1000 ks

Tlač: OTA, a. s., Košice

© o.z. Proti prúdu, 2008

1. vydanie

vydanie tejto knižky bolo spolufinancované EÚ

všetky práva vyhradené

ISBN 978 - 80 - 969860 - 2 - 6

EAN 9788096986026

BEŇOVÁ, N.:

PROJEKT KRIŠTOF A STRATÉGIA ZAMESTNÁVANIA BEZDOMOVCOV

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA PROJEKTU A CIELE

PROJEKT KRIŠTOF

Hlavným cieľom projektu bolo vytvorenie komplexného resocializačného programu pre ľudí bez domova so zámerom zvýšiť ich šance uplatniť sa a udržať na trhu práce. Vychádzali sme z predpokladu, že bezdomovecťo postihuje človeka na viacerých úrovniach. Problémy, ktoré musí riešiť, sú rôzneho charakteru - od bytových, cez zdravotné, psychické, komunikačné, sociálne, až po pracovné. Ak sa neriešia súčasne, navzájom sa cyklia a udržiavajú. Komplexným resocializačným programom sme rozumeli súčasné riešenie viacerých problémov naraz prostredníctvom kombinácie štyroch programov: Programu chráneného zamestnávania (získavanie pracovných zručností, alternatívy dočasnej práce, umiestňovanie na trh práce), Programu chráneného bývania (poskytnutie chráneného bývania v dvoch stupňoch - ubytovňa a byt), Programu prekonávania bariér (získavanie sociálnych zručností - tréningy) a Preventívneho programu (podpora socializácie už zamestnaného klienta a prevencia návratu na ulicu).

Hlavnou myšlienkou projektu bolo ponúknuť klientovi kvalitnú a dlhodobú sociálnu prácu zameranú na postupné dosahovanie cieľov vedúcich k začleneniu do spoločnosti a zároveň možnosť riešiť viaceré svoje problémy súčasne.

CIELE PROJEKTU

Navrhnutými aktivitami sme chceli dosiahnuť naplnenie nasledovných cieľov:

- rozvoj sociálnych a komunikačných zručností klienta (odstránenie sociálnych a komunikačných bariér)
- rozvoj sebavedomia a posilnenie sebaúcty klienta
- získanie a udržanie pracovných návykov
- získanie praxe alebo vzdelania potrebného pre zamestnávateľa
- zaradenie do života spoločnosti prostredníctvom chráneného bývania
- zvýšenie možností uplatniť sa na trhu práce
- umiestnenie klienta na trh práce
- rozvoj podmienok pre zapojenie klienta do plnohodnotného života spoločnosti
- prevencia opätovnej straty zamestnania klienta (podpora sociálneho ukotvenia klienta)

Pri napínaní jednotlivých cieľov sme samozrejme zohľadňovali konkrétneho človeka a jeho individuálne danosti a možnosti. *Konečným a najvyšším cieľom projektu bolo začlenenie klienta do plnohodnotného života spoločnosti.*

CHARAKTERISTIKA ORGANIZÁCIE A KLIENTOV

O.Z. PROTI PRÚDU

Organizácia Proti prúdu sa vždy zameriavala na aktiváciu klienta a posilnenie jeho sebadôvery a sebaúcty ponúknutím takých služieb, pri ktorých musel vynaložiť vlastnú aktivitu na riešenie svojej situácie. Keď sme rozbiehali projekt Krištof, mali sme už trojročnú skúsenosť s projektom pouličného časopisu Nota bene. Okrem možnosti predávať časopis sme poskytovali aj ďalšie služby, napr. poradenstvo, prístup na internet, preplácanie zdravotných nákladov klienta, kultúrne aktivity a pod.. Združenie malo vlastnú malú knižnicu, divadlo či futbalový krúžok. Taktiež sme našim klientom v tom čase zabezpečovali komunikačné tréningy.

KLIENTI PROJEKTU KRIŠTOF

Krištof bol určený pre predajcov Nota bene. Predpokladali sme, že ak bezdomovec prejavil toľko aktivity pri riešení svojej situácie, že začal predávať časopis, bude možné na to nadviazať. Klienti pri predaji časopisu prekonávali sociálnu izoláciu každodenným kontaktom s kupujúcimi na ulici. Vďaka predaju Nota bene rozvíjali svoje komunikačné zručnosti, získavali podporu okolia, od priateľstiev, až po konkrétne pracovné ponuky. Na druhej strane, pri príprave projektu sme zohľadňovali aj slabé stránky cieľovej skupiny. Za najzávažnejšie sme považovali:

- sociálne vyčlenenie - absenciu zapojenia sa do plnohodnotného života spoločnosti a absenciu blízkych sociálnych väzieb
- zvyk na štýl života na ulici
- slabú sebadôveru a vôľu prekonať prekážky
- úzky repertoár riešenia konfliktných situácií (agresia, únik), dlhodobú psychickú frustráciu a stres
- byrofóbiu
- neadekvátne vzdelanie či prax nezodpovedajúcu požiadavkám trhu práce
- nepostačujúci príjem, ktorý neumožňuje hradiť ubytovanie
- problémy s udržaním sa na trhu práce a opätovný návrat na ulicu

VÝBER KLIENTOV DO PROJEKTU KRIŠTOF

Keďže projekt bol určený len pre pár desiatok klientov, museli sme zvoliť vhodný spôsob výberu. Klienti boli do projektu vyberaní v dvoch fázach. Úplne na začiatku boli prijímaní na základe pohovoru. Týmto spôsobom sme chceli čo najvernejšie simulovať podmienky, ktoré kladú reálni zamestnávateľia. Predajcov Nota bene sme o novom projekte informovali prostredníctvom oznamov a letáčikov. O projekte tiež informovali sociálni pracovníci na výdajni časopisu. Ktokoľvek, kto mal záujem projektu sa zúčastniť, musel napísať životopis. Sociálny pracovník bol k dispozícii, ak by ho klient požiadal o pomoc pri písaní životopisu. Potom v určený čas prišiel na prijímací pohovor, v ktorom sme mu kládli štandardné otázky (prečo sa do projektu prihlásil, aké má pracovné skúsenosti a pod., tiež sme mu podrobne priblížili projekt, jeho povinnosti i úlohy, ktoré pre neho prijatím do projektu vyplývajú). Výsledky sme oznámili po ukončení všetkých prijímacích pohovorov. Tento spôsob výberu zaručil, že prijmeme klientov, ktorí majú o ponúkanú službu skutočne záujem. S klientom bola podpísaná normálna zmluva a hneď na začiatku

bol oboznámený so základnými pravidlami, ktoré musí počas trvania projektu dodržiavať. Tento postup vyzerá trochu formálne, avšak väčšine klientov, ktorí boli prijatí týmto spôsobom, sa podarilo získať prácu alebo zlepšiť svoju situáciu. Počas celého prijímacieho procesu bol klientovi nápomocný sociálny pracovník.

V neskoršej fáze projektu boli po osobnom stretnutí so sociálnym pracovníkom do projektu prijímaní klienti prostredníctvom žiadosti o príspevok na ubytovanie. Nech už boli klienti do projektu vyberaní akýmkoľvek spôsobom, museli spĺňať podmienku, ktorú by sme mohli sformulovať do hesla - "chcem niečo urobiť, aby sa zlepšila moja situácia".

CHARAKTERISTIKA AKTIVÍT PROJEKTU KRIŠTOF

DLHODOBÁ HÍBKOVÁ INDIVIDUÁLNA PRÁCA S KLIENTOM

Dôležitým spájajúcim prvkom všetkých aktivít bola hĺbková individuálna práca. Vychádzali sme z predpokladu, že ak má byť práca s klientom čo najefektívnejšia, musí sa mu naplno venovať kvalifikovaný sociálny pracovník. Sociálny pracovník na základe dlhodobej práce s klientom reálne spoznal jeho podmienky a zázemie. Tiež si získal jeho dôveru. Klient bol potom prístupnejší aj motivovanejší riešiť svoju situáciu. Sociálny pracovník mu pomohol vypracovať postupnosť krokov a určiť si reálne dosiahnuteľné ciele a motivoval ho v postupnom naplňaní týchto cieľov. Neriešil stanovené úlohy namiesto klienta, bol však vždy nápomocný, ak klient požiadal o pomoc. Keďže takáto hĺbková práca vyžaduje od pracovníka oveľa viac, ako bežné poradenstvo a projekt to umožňoval, prijali sme troch nových sociálnych pracovníkov, z ktorých každý mal mať na starosti maximálne 10 klientov, ktorým sa bude venovať hĺbkovo. Sociálni pracovníci okrem toho vykonávali aj bežné sociálne poradenstvo pre ostatných klientov. Hĺbková individuálna práca v praxi zahŕňala vypracovanie individuálneho rozvojového plánu každého klienta, ktorý sa zakotvil v tzv. "Kontrakte o spolupráci klienta a sociálneho pracovníka". Kontrakt obsahoval dohodnuté ciele medzi klientom a sociálnym pracovníkom, časovú postupnosť krokov, úlohy klienta a úlohy sociálneho pracovníka. Minimálne raz za dva týždne sa sociálny pracovník stretol s klientom na predhodnocovaní postupu.

Individuálna práca počas projektu zahŕňala komplexnú pomoc pri riešení problémov klienta. V Projekte Krištof bola zameraná na nasledovné okruhy¹:

PRÁCA: Motivovanie klienta k hľadaniu zamestnania, príprava klienta (CV, telefonický rozhovor, príprava na pracovný pohovor), vyhľadanie vhodného pracovného miesta, kontaktovanie zamestnávateľa. Overovanie úspešnosti zaradenia klienta do pracovného pomeru.

UBYTOVANIE: Posúdenie možností klienta, vyhľadanie vhodného ubytovania (sociálna ubytovňa, útulok, DSS, krízové centrum, normálna ubytovňa, byt) a/alebo poskytovanie príspevku 2000 Sk na bývanie.

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE: Na základe zhodnotenia postavenia klienta zistenie možností sociálneho zabezpečenia (dávka v hmotnej núdzi, kompenzačné príspevky, dôchodky) a pomoc pri ich vybavovaní.

¹Systematiku spektra riešených problémov vypracovala Nora Volčková

ZÁKLADNÉ DOKUMENTY: Informovanie klienta o spôsobe vybavenia základných dokumentov (rodný list, zmena trvalého bydliska, OP) a komunikácia s úradmi.

ZDRAVIE/ZÁVISLOSTI: Riešenie zdravotných problémov klienta - psychické, fyzické (zmena/vybavenie lekára, príspevky, liečenie, ŽŤP).

OSOBNÉ PROBLÉMY/RODINNÝ ŽIVOT: Individuálne konzultácie s klientmi s cieľom nájsť možnosti riešenia ich osobných a rodinných problémov akéhokoľvek druhu (partnerský vzťah, rodič - dieťa).

PRÁVNE PROBLÉMY: Informovanie klientov o možnostiach právnej obrany v oblasti občianskeho a trestného práva - najmä exekúcie, rozvod, výživné, otcovstvo.

Stručný prehľad dlhodobej hĺbkovej individuálnej práce v projekte Krištof v bodoch:

- sociálny pracovník sa stará o limitovaný počet klientov: jeden sociálny pracovník pracuje hĺbkovo s desiatimi klientmi
- sociálny pracovník s klientom spolupracuje minimálne po dobu 6 mesiacov až niekoľko rokov, podľa jeho potreby a pokračuje aj po jeho úspešnom zamestnaní sa
- vypracuje s klientom plán, stanoví si dosiahnuteľné ciele a vedie ho k posilneniu jeho vlastnej kapacity riešiť svoje problémy
- ponúkne široký repertoár ďalších služieb podľa potrieb a situácie klienta, ktoré kooperuje s ponukou ďalších zariadení, kam klienta distribuuje

Okrem hĺbkovej individuálnej práce boli počas trvania projektu klientovi ponúknuté aj ďalšie služby v rámci spomínaných programov. Ich cieľom bolo poskytnúť klientovi čo najvhodnejšie podmienky na riešenie svojej situácie a pomôcť mu riešiť viacero problémov súčasne.

PROGRAM CHRÁNENÉHO ZAMESTNÁVANIA:

Každý účastník projektu Krištof sa musel nejakým spôsobom zúčastniť programu chráneného zamestnávania. Ten spočíval v dvoch hlavných bodoch. Na jednej strane sa klientovi snažil pomôcť sociálny pracovník tak, ako som to popísala v časti 3.1. Snaha klienta bola podporovaná konkrétnou ponukou chránenej práce, z ktorej si musel vybrať. Tá pomáhala klientovi získať pracovné návyky v chránenom prostredí a nacvičiť si prekonávanie ťažkostí (komunikačných a iných), s ktorými sa bude stretávať v trvalom zamestnaní. Zároveň, absolvovanie prechodného zamestnania malo slúžiť ako argument pre potenciálnych zamestnávateľov, ktorí nebudú brať klientov priamo z ulice, ale pripravených. Atraktivitu pre potenciálneho zamestnávateľa zvýšila aj možnosť zabezpečiť si prax, či doplniť potrebné vzdelanie prostredníctvom tohto programu.

Klientovi boli ponúknuté nasledovné aktivity:

Kontrolovaný predaj časopisu Nota bene, tzv. "Super predaj"

Na rozdiel od "normálneho" predaja Nota bene, vyžadoval od klientov presné dodržiavanie pracovného času v dĺžke 5 hodín (v ďalšej fáze sa pracovný čas predlžoval), čo poskytlo klientovi možnosť postupne si zvyknúť na požadovaný pracovný čas a budúcemu zamestnávateľovi argument, prečo klienta zamestnať. Klienti v stanovenom čase (ktorý si vybrali z 3 možností - ranná, poobedná alebo večerná zmena) museli na stanovenom mieste stráviť minimálne 5 hodín (počas

pracovných dní) a predávali pouličný časopis Nota Bene. Klienti mali taktiež povinnosť predať stanovený počet časopisov. Zároveň, aby boli v styku so sociálnym pracovníkom (teda v ich prípade aj zamestnávateľom), sa chodili každý pracovný deň zapisovať do prezenčnej listiny v priestoroch o. z. Proti Prúdu. Na začiatku bolo do tohto programu zapojených 10 klientov, neskôr sa počet zvyšoval až na 30 klientov.

DOČASNÉ ZAMESTNANIE

Niektorí klienti zapojení do projektu sa zúčastňovali dočasnej práce na prestavbe detského ihriska v Petržalke po dobu 3 mesiacov, kde vykonávali pomocné stavebné práce. Zároveň jedna klientka s telesným postihnutím 1 mesiac vykonávala dočasnú prácu v o.z. Sloboda Zvierat ako dispečerka. Jedna klientka tiež pracovala (doteraz pracuje) ako upratovačka v priestoroch o.z. Proti prúdu. Ďalší klienti 2 mesiace pracovali na rekonštrukcii priestorov určených pre realizáciu projektu Krištof.

Všetci klienti počas vykonávania dočasnej práce dostávali finančnú odmenu vo výške 7200 korún, respektíve nižšiu, podľa odpracovaných hodín. Pracovný čas každého z nich bol určený na 8 hodín denne, respektíve menej (čo sa odrazilo vo finančnej odmene). Klienti mohli byť odmeňovaní raz týždenne alebo mesačne (podľa ich výberu, väčšinou si najskôr vybrali odmenu raz týždenne, ale neskôr ich sociálny pracovník motivoval k dlhším časovým úsekom).

CHRÁNENÁ DIELŇA

V neskoršej fáze projektu bola klientom na dva mesiace ponúknutá práca v chránenej dielni, kde vyrábali adventné vence pod vedením profesionála.

REKVALIFIKAČNÉ KURZY

Počas trvania projektu boli ponúknuté trom klientom. Dvaja klienti kurz úspešne absolvovali a jeden sa dokonca zamestnal v danom odbore (masér), v ktorom pracuje doteraz (december 2007).

Za aktívne zapojenie klienta do pracovného programu sa považovala aj účasť na brigádnických prácach.

CIELE AKTIVÍT CHRÁNENÉHO ZAMESTNANIA

- získanie pracovných návykov v chránenom prostredí
- poskytnutie praxe
- dodržiavanie časového limitu venovaného práci
- dodržiavanie výkonnostného limitu
- príprava na možné konfliktné situácie v budúcom zamestnaní a možnosti ich riešenia
- rekvalifikácia klientov v závislosti od ponuky na trhu práce

PROGRAM CHRÁNENÉHO BÝVANIA

Chránené bývanie, v zmysle, podporovaného bývania malo klientom poskytnúť dostatočne chránené prostredie tak, aby boli schopní vykonávať prácu a aktívne vyhľadávať zamestnanie. V prvej fáze zahŕňalo najmä finančnú podporu na bývanie a aktívnu pomoc pri vyhľadávaní

a zabezpečovaní miesta v sociálnej alebo komerčnej ubytovni podľa potrieb a možností klienta. Klient mal možnosť, nie povinnosť, zúčastniť sa na ponúkanom programe (niektorí klienti z rôznych dôvodov preferovali svoje doterajšie prístrešky). Finančná podpora predstavovala 2000 Sk, čo v praxi pri cenách ubytovní v Bratislave znamenalo, že minimálne tretinu až polovicu (niekedy aj viac) poplatku za ubytovanie si musel doplatiť sám. To ho motivovalo šetriť a učiť sa hospodáriť s financiami. V neskoršej fáze projektu bolo pracujúcim/zamestnaným klientom ponúknuté bývanie v byte, ktoré ich pripravovalo na nezávislý život mimo inštitúcií. Je dokázaný vplyv osobného životného prostredia na sebaúctu a z nej vyplývajúce ambície a celkovú kvalitu života človeka. Možnosť využívať byt mala klientom - ľuďom bez domova pomôcť pri budovaní sebaúcty a získať ubytovacie návyky s možnosťou ušetriť si peniaze na prvú splátku nezávislého života v podnájme. V prvej fáze projektu bolo chránené bývanie poskytnuté 15 klientom, neskôr sa do programu zapojilo až 34 klientov.

Možnosť ubytovania sa ukázala ako kľúčová pri sociálnom začleňovaní klienta. Akonáhle mal klient vyriešenú otázku bývania, bol schopný sústrediť sa na riešenie ostatných problémov a pracovný život.

CIELE AKTIVÍT CHRÁNENÉHO BÝVANIA

- poskytnúť klientovi istotu prístrešku, bezpečné miesto na spánok a oddych a dôstojné podmienky na napĺňanie ďalších životných potrieb (je nepravdepodobné, že človek, ktorý spí v kanáli alebo v moste, bude schopný každé ráno nastúpiť do práce a plnohodnotne ju vykonávať)
- motivovať klienta šetriť si na ubytovanie a naučiť ho hospodáriť s peniazmi
- získať základné ubytovacie návyky

PROGRAM PREKONÁVANIA BARIÉR

Mal pomôcť klientovi prekonávať problémy, ktoré mu bránia pri sociálnom začleňovaní a uplatnení sa na trhu práce. Ide najmä o: strach z komunikácie s úradmi (tzv. byrofóbiu), či zamestnávateľmi, nízku sebadôveru vo vlastné schopnosti, nízke sociálne a komunikačné zručnosti, problémy s udržiavaním sociálnych väzieb, absenciu blízkej osoby, ktorá by ich podporila a pomohla im a zvyk. Na druhej strane, aj spoločnosť je voči človeku bez domova menej tolerantná, trpí predsudkami, vydelduje ho zo svojho života. Program prekonávania bariér sa zameriaval na riešenie týchto problémov prostredníctvom individuálnej (popísaná vyššie) a skupinovej práce sociálneho pracovníka s klientom.

Súčasťou skupinovej práce boli pravidelné stretnutia klientov so sociálnymi pracovníkmi (raz mesačne), na ktorých prebiehalo hodnotenie projektu a informovanie o nadchádzajúcich aktivitách. Ťažiskom skupinovej práce boli tréningy klientov zamerané na uvedomovanie si osobných možností a prekonávanie osobných bariér. Klient si mal vytvoriť náhľad na vlastnú situáciu prostredníctvom ostatných členov v skupine. Tréning sa tiež sústreďoval na nácvik komunikácie v skupine, riešenie konfliktov v skupine, nácvik na zvládanie stresových situácií, vytváranie modelových situácií a a pocitu empatie. Jeden tréning sa konal v uzavretej skupine v maximálnom počte 12 - 15 ľudí s dvoma trénermi v trvaní 8 hodín. Klienti sa tréningu zúčastňovali dobrovoľne, po dohode so sociálnym pracovníkom.

CIELE AKTIVÍT INDIVIDUÁLNEJ A SKUPINOVEJ PRÁCE

- rozvoj základných komunikačných schopností a rozvoj sebapoznania klientov
- zvýšenie sebadôvery
- rozšírenie osobného repertoáru ako riešiť konfliktné situácie
- schopnosť primerane sa presadiť bez porušenia práv druhých
- vzájomná podpora účastníkov skupinovej práce - inšpirovanie, výmena skúseností klientov s príbuznými problémami a ich vzájomné ťahanie sa za spoločným cieľom
- získanie základných zručností potrebných pri hľadaní zamestnania ako napr.:
získanie zručností písať životopis a žiadosť o prijatie
nácvik vstupného pohovoru
základný prehľad o formách zamestnania, právach a povinnostiach zamestnancov
a zamestnávateľov

PREVENTÍVNY PROGRAM

Mal poskytnúť klientovi podporu v prvej - najnáročnejšej fáze zamestnania a pomáhať mu adaptovať sa na pracovné prostredie a úlohy. Cieľom bolo znížiť riziko straty zamestnania, čo pre klienta väčšinou neznamena len posun o dva kroky nižšie, ale prepad späť na dno, na úplný začiatok. Čerstvo zamestnanému klientovi bolo poskytnuté chránené bývanie ešte po dobu niekoľkých mesiacov. Sociálni pracovníci sú doteraz (december 2007) v kontakte s väčšinou zamestnaných klientov. Dôvera medzi sociálnym pracovníkom a klientom je na takej úrovni, že klienti sami prichádzajú za sociálnym pracovníkom a informujú ho o svojich úspechoch či neúspechoch v zamestnaní. Ukazuje sa ako veľmi dôležité, že čerstvo zamestnaný klient má komu odkomunikovať svoje nové skúsenosti, má sa komu pochváliť, či pošťožovať. Sociálny pracovník mu poskytuje svoj čas aj počas pracovnej doby a venuje sa mu aj v prípade, ak klient za ním príde s prosbou o pomoc.

CIELE AKTIVÍT PREVENTÍVNEHO PROGRAMU:

- prevencia predčasného odchodu klientov zo zamestnania - individuálna práca so zamestnaným klientom
- poskytnutie adekvátneho bývania počas prvých mesiacov zapojenia do pracovného procesu (klient má možnosť našetriť si na zabezpečenie bývania, kým ukončí program)

PRIEBEH PROJEKTU

- STRATÉGIA ZAMESTNÁVANIA BEZDOMOVCOV¹

PRIEBEH PROJEKTU - STRATÉGIA ZAMESTNÁVANIA KLIENTOV

Prostredníctvom projektu Krištof sme chceli predajcom časopisu Nota bene - ľuďom bez domova, ponúknuť možnosť a vhodné podmienky na sociálne začlenenie. Aj názov bol vybraný

symbolicky - Krištof ako ten, ktorý prenáša človeka z jedného brehu rieky na druhý. Náš projekt mal byť človeku bez domova pomocnou rukou pri prechode z jedného brehu na druhý - pri začleňovaní sa do plnohodnotného života do spoločnosti. Klienta sme chceli nielen motivovať, ale reálne mu ponúknuť také možnosti, ktoré by umožnili jeho sociálne začlenenie - v prvom rade istotu byvania, možnosť pracovať (za finančnú, či inú odmenu) a získavať pracovné návyky, ale aj ďalšie služby súvisiace s rozvojom a posilnením jeho osobnosti a riešením problémov, ktoré vznikli v dôsledku života na ulici (napr. dlhy alebo zdravotné problémy). Všetky aktivity smerovali k tomu, aby klient začal postupne riešiť svoju situáciu a dostatočne sa pripravil na zamestnanie. Keďže s väčšinou aktivít, ktoré boli súčasťou projektu, sme nemali skúsenosti, bolo na nás, aby sme si vytvorili vlastné postupy práce, svoje know - how. To sa týkalo najmä individuálnej a skupinovej práce s klientom bez domova (Program prekonávania bariér), ako aj stratégie zamestnávania klientov (Program chráneného zamestnávania). Keďže ďalšie časti publikácie sa podrobnejšie venujú individuálnej a skupinovej práci, rada by som nasledujúce riadky venovala stratégii zamestnávania bezdomovcov.

Úspešné sociálne začlenenie v našej spoločnosti úzko súvisí s vykonávaním zamestnania. Zamestnanie má pre človeka viacero funkcií. Na jednej strane slúži ako zdroj finančných prostriedkov potrebných na zabezpečovanie existencie. Na druhej strane, aj prostredníctvom zamestnania, sa človek stáva plnohodnotným členom spoločnosti, pretože pre ňu vytvára nejaké hodnoty. Na základe zamestnania (práce) získava určité sociálne postavenie a úctu okolia. Dôležité pre človeka sú tiež kolegiálne vzťahy a sociálna sieť, vďaka ktorej sa cíti v spoločnosti ukotvený. Zamestnanie mu prináša sociálne istoty do budúcnosti, keď ostane chorý, nezamestnaný, či príliš starý na vykonávanie práce. Samozrejme, iba samotné zamestnanie nie je zárukou plného sociálneho začlenenia klienta, ktorý sa borí s množstvom ďalších problémov. Základ pre úspešné riešenie týchto problémov určite spočíva vo vytvorení bezpečného príbytku a aspoň minimálnej finančnej istoty. Keďže klientmi projektu Krištof boli predajcovia Nota bene, mali sme ľahšiu štartovaciu čiaru. Tí disponovali aspoň minimom finančných zdrojov. Nezanedbateľný bol fakt, že mnohí z nich prejavili aktívny prístup riešeni svojej situácie a dbali o seba - svoj výzor a hygienu. Viacerí mali dokonca pracovné skúsenosti, najmä z brigádnických prác. Napriek tomu, ani jeden z nich počas obdobia, ktoré strávil ako bezdomovec, nemal stále zamestnanie. V spoločnosti sa často stretávame s názorom, že bezdomovci sú leniví a mali by ísť pracovať. Prečo je však také ťažké bezdomovca zamestnať? Príčiny sú tak na strane bezdomovcov, ako aj na strane zamestnávateľov.

Na strane klienta sú to:

- dlhodobá nezamestnanosť a strata pracovných návykov
- závislosti a choroby
- problémy vnútorného charakteru, napr. dlhodobá strata bezpečia a istoty, psychická frustrácia a stres, opakujúci sa neúspech, slabá sebadôvera, rezignácia a z toho vyplývajúca slabá motivácia pracovať

¹Na vytváraní stratégie zamestnávania sa podieľali najmä sociálni pracovníci projektu Krištof - Barbora Argalášová, Nora Volčková, Marek Horňanský a tvorcovia projektu - Nina Beňová a Sandra Tordová. Nasledujúca kapitola je spracovaná na základe ich interných materiálov.

- dlhy
- nízke vzdelanie, či prax
- neisté bývanie
- register trestov
- vek a zdravotný stav

Na strane zamestnávateľov sú to:

- predsudky: neochota zamestnávať bezdomovcov
- nepripravenosť zamestnávateľov zamestnávať sociálne znevýhodnené skupiny
- nedodržovanie zákona - práca na čierno
- predsudky a nedôverčivosť zo strany pracovného kolektívu

Na začiatku projektu sme pri vytváraní stratégie vychádzali z dvoch hlavných predpokladov. Po prvé, klient sa musí na zamestnanie dostatočne pripraviť získaním pracovných návykov, prekonaním osobnostných bariér, či zaobstaraním stáleho bývania. Po druhé, zamestnávateľ musí chcieť zamestnať nášho klienta. To sme chceli dosiahnuť elimináciou predsudkov - informovaním potenciálneho zamestnávateľa o kvalitách potenciálneho zamestnanca (podobne to funguje napríklad vo Viedni - ak viedenská charita odporučí klienta zamestnávateľovi, je to pre neho dostatočná záruka, aby klienta zamestnal) a vytvorením databázy spolupracujúcich zamestnávateľov. Zamestnávateľa sme chceli motivovať aj finančne a to tak, že počas trojmesačnej skúšobnej doby budeme prispievať na plat nášho klienta. Zamestnávateľ si mal zatiaľ zamestnanca otestovať a presvedčiť sa o jeho kvalitách. Ak sa klient osvedčí, zamestnávateľ sa mal zmluvne zaviazat', že nášho klienta zamestná na dobu jedného roka. To by nám tiež umožňovalo klienta naďalej monitorovať. Hneď na začiatku projektu sa však ukázali úskalia takéhoto zmysľania. Sociálni pracovníci začali spolupracovať s niekoľkými zamestnávateľmi, tí však buď nesúhlasili s prispievaním na plat klienta a jeho následným monitorovaním, alebo ponúkali len krátkodobé pracovné príležitosti - projekty bez možnosti dlhodobého zamestnania. Počas dvojročného trvania projektu sa nám nepodarilo nadviazať kontakty s takými zamestnávateľmi, ktorí by súhlasili s našimi podmienkami, chceli s nami dlhobojšie spolupracovať a ponúkli našim klientom stále zamestnanie. Naša účasť, ako sprostredkovateľa medzi zamestnávateľom a bezdomovcom, sa ukázala rušivá, čo súvisí s vnímaním bezdomovcov vo verejnosti. Zamestnávateľia na Slovensku majú o problematike bezdomovectva ešte stále málo informácií. Kategória "bezdomovec" je príliš stigmatizujúca na to, aby takému človeku ponúkli zamestnanie. Ukázalo sa, že vo väčšine prípadov, v ktorých sa bezdomovec pokúšal zamestnať, bolo lepšie, ak sa o svojom bezdomovectve vôbec nezmienil. Akonáhle sa zamestnávateľ dozvedel, že by mal zamestnať bezdomovca, jeho postoj sa zmenil. Bezdomovec nie je pre zamestnávateľa dostatočne dôveryhodný. Zamestnávateľ očakáva, že bezdomovec nie je pripravený dostatočne plniť stanovené úlohy, že je nespoľahlivý, dokonca ho často upodozrieva aj z kriminálnej činnosti. Zmeniť zmysľanie zamestnávateľov je však úloha na niekoľko rokov, vyžaduje si masívnu informačnú kampaň a samostatný, určite viac ako dvojročný projekt. Avšak nielen zamestnávateľia mali problém prijať bezdomovca ako zamestnanca, ale aj bezdomovci mali problém začleniť sa do pracovného života a najmä pracovného

kolektívu, napriek získaným pracovným návykom a motivácii a snahe pracovať. Bezdomovec, ako zamestnanec, totiž oveľa citlivejšie reaguje na akékoľvek konfliktné situácie, nedorozumenia, či odmerané správanie, pretože všetko vzťahuje k svojmu bezdomovectvu. Predpokladá, že jeho okolie na neho reaguje najmä ako na bezdomovca a nie ako na zamestnanca a kolegu. Na základe skúseností sme určili možné spôsoby zvýšenia efektivity zamestnávania bezdomovcov:

- zmeniť stereotypné vnímanie problému bezdomovectva v majoritnej spoločnosti
- zväčšiť pripravenosť klienta, t.j. zameranie sa na socializáciu klienta pred samotným začlenením do pracovného pomeru
- začať pracovať aj so skupinou zamestnancov - pracovným kolektívom

Ide o dlhodobú prácu na strane zamestnávateľa aj klienta. Keďže aktivity projektu Krištof boli naplánované iba na dva roky, v neskoršej fáze sme zvolili novú stratégiu pri zamestnávaní klientov. Hlavný dôraz sme kládli na celkovú pripravenosť klienta a vyriešenie problémov, ktoré by ho v zamestnaní mohli ohroziť (napr. vypracovanie reálneho splátkového kalendára dlhov klienta, vybavenie všetkých potrebných dokladov a pod.). Na prípravu klienta bolo potrebné venovať dostatočný čas, umožniť mu pracovať najskôr v chránených podmienkach, dbať na dochvilnosť a dodržiavanie časových a výkonnostných limitov, komunikovať s ním o zamestnaní a možných problémoch a budovať jeho sebavedomie. Dôležitá bola aj príprava na prvý kontakt so zamestnávateľom a pracovný pohovor. V neskoršej fáze projektu sociálni pracovníci vytvorili banku - databázu zamestnávateľov (obsahovala ponuku pracovných pozícií od pracovných agentúr, úradov práce, súkromných firiem a pod.). Keď bol klient dostatočne pripravený a sám prejavil záujem zamestnať sa, vyhľadal si pracovnú pozíciu v databáze a kontaktoval zamestnávateľa individuálne, bez sprostredkovateľa. Zamestnávateľa o svojom bezdomovectve vo väčšine prípadov neinformoval. Táto stratégia sa v podmienkach nášho projektu ukázala efektívnejšia ako pôvodná, v ktorej sme počítali s vytvorením databázy zamestnávateľov "naklonených" zamestnávať klientov bez domova. Klienti preferovali zamestnania, ktoré vyžadovali maximálne stredoškolské vzdelanie bez maturity, v menších firmách. Tiež im viac vyhovovala práca, v ktorej bola možnosť vyplácať zálohy. Ideálna bola práca, ktorá ponúkala aj možnosť ubytovania. Udržateľnosť nadobudnutého zamestnania závisela od viacerých faktorov. Najdôležitejším bola istota bývania - bezpečného miesta na spánok a oddych. Sociálny pracovník so zamestnaným klientom pracoval naďalej a klient mal komu zdieľať svoje nové skúsenosti, pochváliť sa, či postažovať. Samozrejme, nie všetky problémy klienta sa podarilo vyriešiť pred nástupom do zamestnania. Niektoré, najmä zdravotné, či rodinné, boli dlhodobého charakteru a bolo potrebné klienta distribuovať ďalším odborníkom (lekár, psychológ, právnik a pod.). Napokon, častým problémom klienta boli dlhy (v zdravotnej poisťovni, dopravnom podniku, na výživnom a pod.), ktoré musel začať splácať.

VYHODNOTENIE PROJEKTU

ČASOVÁ POSTUPNOŤ

Projekt sa začal realizovať v júni 2005 a ukončil sa v decembri 2007. Práca s klientom trvala teda približne dva roky. Tento čas sme považovali za minimálny na dosiahnutie nami stanovených cieľov - zamestnať klienta a udržať ho v zamestnaní. Celkovo sa projektu zúčastnilo 80 klientov, z toho s 51 sa pracovalo hĺbkovo. S klientmi pracovali traja sociálni pracovníci, ktorí boli prijatí a doškolení pre účely projektu. Projekt sa najskôr rozbehol so všetkými naplánovanými aktivitami, v januári 2006 sme však museli niektoré aktivity obmedziť (napr. preplácanie ubytovania) z dôvodu neskorého preplácania refundácií a chýbajúcich finančných prostriedkov. Z tohto dôvodu niektoré naplánované aktivity (napr. pravidelné skupinové stretnutia) neboli vôbec rozbehnuté. Hlavná podstata a idea projektu však ostali neporušené a po niekoľkých mesiacoch projekt pokračoval z väčšinou naplánovaných aktivít ďalej. Zatiaľ čo na začiatku projektu boli aktivity zamerané na úzku skupinu klientov (do 30 osôb), s naberajúcimi skúsenosťami sme sa počas roku 2006 začali venovať väčšiemu počtu klientov, ktorým sme začali poskytovať bežné sociálne poradenstvo. V závere projektu sociálni pracovníci okrem hĺbkovej individuálnej práce poskytovali bežné sociálne poradenstvo pre všetkých predajcov Nota bene, ktorí mohli v stanovené dni a hodiny využiť ponúkanú službu. Ak bola na strane klienta ochota, sociálny pracovník sa potom mohol rozhodnúť pre hlbšiu a dlhodobejšiu prácu s ním. Kontinuita ponúkaných služieb (hĺbkového aj bežného sociálneho poradenstva) bola zaručená aj po skončení projektu, nakoľko o.z. Proti prúdu vyčlenilo financie z iných zdrojov a ponechalo vytvorenú službu aj s vyškoľeným sociálnym pracovníkom ako stálu súčasť aktivít svojho združenia.

VYHODNOTENIE PROJEKTU

SPEKTRUM POSKYTNUTÝCH SLUŽIEB

S každým klientom, s ktorým sa hĺbkovo pracovalo, boli riešené najmenej tri okruhy problémov:

- Chránené zamestnanie - poskytnuté 30 klientom z 51
- Chránené ubytovanie - poskytnuté 34 klientom z 51
- Sociálne zabezpečenie - poskytnuté 21 klientom z 51
- Vybavovanie dokladov - poskytnuté 12 klientom z 51
- Pomoc pri zdravotných problémoch a závislostiach - poskytnuté 31 klientom z 51
- Pomoc pri riešení osobných a rodinných problémov - poskytnuté 25 klientom z 51
- Právne poradenstvo - poskytnuté 14 klientom z 51

Riešené problémy sa najviac dotýkali vybavovania ubytovania (v 34 prípadoch) a zamestnania (v 30 prípadoch) a riešenia zdravotných problémov (v 31 prípadoch) a osobných či rodinných problémov (v 25 prípadoch). Aj na základe spektra poskytnutých služieb je ľahké odčítať, že najakútnejší problém mali klienti s bývaním. Ďalšie okruhy riešených problémov súvisia s príčinou ich bezdomovectva (osobné a rodinné problémy) a s následkami života na ulici (zdravotné problémy, závislosti). Celkovo bolo poskytnutých 3000 individuálnych sedení počas 2 rokov.

VÝSLEDKY PROJEKTU

Do hĺbkovej individuálnej práce bolo zaradených 51 klientov.

- 7 odišli z projektu Krištof aj Nota bene a pracujú brigádniccky
- 2 absolvovali počítačový kurz
- 1 si urobil kurz opatrovníctva
- 1 si urobil masérsky kurz
- 13 začalo splácať dlhy a riešiť exekúcie
- 2 klientom sa zlepšilo telesné postihnutie
- 2 klientky začali pracovať na aktivačný príspevok

Z 51 klientov, s ktorými sa hĺbkovo pracovalo a bola im poskytnutá viaczožková pomoc, je v súčasnosti (december 2007) zamestnaných 20 klientov.

19 z nich pracuje 3 a viac mesiacov

11 z nich pracuje 6 a viac mesiacov

4 z nich pracujú 1 rok a viac

KLIENTI - INTEGROVANÍ

POČET	POHLAVIE	PRÁCA	DOBA-CCA	BÝVANIE
1	muž	robotník	5 mes.	ubytovňa
2	žena	VPP	6 mes.	ubytovňa
3	žena	upratovačka	8 mes.	ubytovňa
4	muž	vodič	5 mes.	ubytovňa
5	muž	masér	2 mes.	ubytovňa
6	žena	toaletárka	6 mes.	privat
7	žena	aktivačka	2 mes.	privat
8	žena	balička	5 mes.	ubytovňa
9	muž	tlmočník	7 mes.	privat
10	muž	skladník	5 mes.	privat
11	žena	upratovačka	2 mes.	privat
12	muž	opatrovateľ	8 mes.	privat
13	žena	upratovačka	4 mes.	ubytovňa
14	žena	upratovačka	5 mes.	ubytovňa
15	muž	vodič	6 mes.	ubytovňa
16	muž	SBS	1 mes.	privat
17	muž	robotník	1 mes.	ubytovňa
18	muž	robotník	4 mes.	ubytovňa
19	žena	predavačka	3 mes.	privat
20	žena	upratovačka	9 mes.	ubytovňa

spolu 20

Tabuľka bola vytvorená v novembri 2007. V rámci projektu sa podarila zamestnať 10 mužov a 10 žien. Komplexný prístup pri problematike zamestnávania klientov nám pomohol dlhodobo ich udržať v práci, čo dokazujú výsledky projektu. Až 19 klientov prekročilo vo svojom novom zamestnaní skúšobnú dobu 3 mesiace a štyria z nich dokonca pracujú viac ako jeden rok. Klienti sa zamestnali v rôznych profesiách, ktoré si sami zvolili podľa ich záujmu a schopností, čo vytvára predpoklad stáleho zamestnania. Väčšina zamestnaní nekladla vysoké nároky na vzdelanie. Všetci zamestnaní klienti mali zabezpečené bývanie.

Projekt Krištof bol prínosom nielen pre klientov, ale obohatil organizáciu o nové skúsenosti aj službu. Ďalšie výsledky projektu sú:

- know - how a vytvorenie vlastnej stratégie zamestnávania
- nová služba pre klientov o.z. Proti prúdu
- databáza ubytovacích zariadení
- databáza zamestnávateľov a systém aktualizácie pracovných ponúk

ANALÝZA VÝSLEDKOV

Projekt potvrdil dva základné predpoklady:

I. JE POTREBNÉ, ABY SA KLIENTOVI INDIVIDUÁLNE VENOVAL KVALIFIKOVANÝ SOCIÁLNY PRACOVNÍK.

Pre klientov, ktorým bolo poskytnuté len bežné sociálne poradenstvo, bola možnosť natrvalo sa zamestnať minimálna.

2. KĹÚČOVÝ JE KOMPLEXNÝ PRÍSTUP K RIEŠENIU PROBLÉMOV KLIENTA.

Kľúčová je preto dostupnosť špecializovaných služieb s dôrazom na problematiku bývania, ktorá sa z pohľadu trvalého zamestnania klienta javí ako nevyhnutná. Klient musí byť na zamestnanie pripravený po všetkých stránkach - nezamestnanosť je často dôsledkom iných problémov, ktoré treba riešiť najskôr.

Uvedený prístup sme zvolili pri práci s 51 klientami. Približne 40% z nich (19 klientov) si našlo prácu a udržalo sa v nej tri a viac mesiacov. Napriek našim snahám sa určitej skupine klientov v rámci projektu Krištof nepodarilo zamestnať. *Ako som už viac krát spomínala, niektoré problémy bezdomovcov si vyžadujú dlhodobé riešenie. Z tohto pohľadu bolo dvojročné trvanie projektu príliš krátke na riešenie rôznorodých a zložitých problémov niektorých klientov.* Cieľom projektu Krištof bolo dostať klientov OZ Proti Prúdu zo sociálnej izolácie. Spektrum a rôznorodosť riešených problémov ukazujú na náročnosť daného projektu. Z uvedeného vyplýva potreba spolupráce s odborníkmi v oblasti psychologickkej, sociálnej a právnej. Do projektu sa vstupovalo s tým, že začlenenie tejto marginalizovanej skupiny späť do spoločnosti je založené najmä na zabezpečení a udržaní bývania a na dlhodobom začlenení sa do PP. Prácou s klientmi sa však ukázala potreba riešenia ďalších problémov (napr. osobné, rodinné, zdravotné, právne), ktorých vyriešenie podmieňuje začlenenie sa do majoritnej spoločnosti a bežné fungovanie v nej. Tým, čo sa nepodarilo zamestnať, tým sa nepodarilo komplexne vyriešiť ich osobnostné problémy (psychické bloky). Vyskytli sa aj prakticky neriešiteľné objektívne dôvody - zdravotné (psychické/fyzické).

Dôvody brániace klientom projektu Krištof úspešnému začleneniu sa do pracovného pomeru:

- príliš krátke časové trvanie projektu - za dva roky nebolo možné riešiť zložité a rôznorodé problémy klientov
- duševné či psychické problémy a závislosť
- nepripravenosť klientov (slabá motivácia, psychické bariéry)
- nedostupnosť adekvátneho bývania a nedostatok potrebných služieb
- vysoký vek
- register trestov
- nepripravenosť zamestnávateľov (o väčšine klientov, ktorí sa zamestnali, zamestnávateľ ani nevedel, že sú bezdomovci, označenie bezdomovec je pred zamestnávateľom príliš stigmatizujúce)

Všetci klienti, ktorí sa zamestnali, mali spoločnú charakteristiku:

- veková štruktúra - 20 - 45 rokov
- žiadny zápis v registri trestov
- netrpia závažnými psychickými, či fyzickými problémami
- väčšina z nich sa do projektu prihlásila z vlastnej iniciatívy a bola vysoko motivovaná

Výsledky ukazujú, že zamestnaní bezdomovci netrpeli takými závažnými nedostatkami, ktoré by mohli podľa zamestnávateľov sťažovať ich výkonnosť, či spoľahlivosť (bez zápisu v registri trestov, vhodný vek na výkon povolania - ani príliš mladí, ani príliš starí, bez zdravotných problémov). To, či sa klient úspešne zamestnal, súviselo aj s jeho motiváciou a presvedčením, že sa môže reálne zamestnať a že zamestnanie je pre jeho život dôležité. Na druhej strane, úspešné zamestnanie klienta súviselo aj s vytvorením vhodných podmienok a možností pre klienta, ktoré môžeme zhrnúť do nasledovných bodov:

- istota bývania - kľúčová pre zamestnanie
- komplexné riešenie problémov
- dlhodobá práca s klientom a vytvorenie dôvery voči sociálnemu pracovníkovi
- postupnosť krokov a dôkladná príprava klienta na zamestnanie (rýchle riešenia boli skoro vo všetkých prípadoch neúspešné)

Napriek tomu, že viacerí klienti sú už dlhodobo zamestnaní, ostávajú v určitom ohrození. Najzávažnejším rizikom pre zamestnaných klientov je nedostatok cenovo dostupného bývania po ukončení projektu. Pre človeka bez domova môže byť zo začiatku náročná aj pracovná vyťaženosť a adaptácia na nový spôsob života, ktorý vyžaduje časové a finančné plánovanie. Zatiaľ čo zmena návykov je v rukách samotného bezdomovca, vytvorenie vhodných a priateľských podmienok pre jeho sociálne začlenenie je v rukách spoločnosti.

MYDLÍKOVÁ, E.:

METODIKA INDIVIDUÁLNEJ PRÁCE S BEZDOMOVCIAMI

TENTO MATERIÁL VZNIKOL AKO REAKCIA NA SOCIÁLNE POTREBY ĽUDÍ BEZ DOMOVA, AKO AJ ĽUDÍ, KTORÍ S NIMI PRACUJÚ.

BEZPROSTREDNÝM PODNETOM NA JEHO NAPÍSANIE BOLO PODPORENIE PROJEKTU KRIŠTOF GRANTOM IS EQUAL. CIEĽOM MATERIÁLU JE POMÔČŤ SOCIÁLNYM PRACOVNÍKOM EFEKTÍVNE PRACOVAŤ SO SOCIÁLNOU SKUPINOU ĽUDÍ BEZ DOMOVA. POKÚSILI SME SA NA ZÁKLADE 5 ROČNÝCH SKÚSENOSTÍ ĽUDÍ, ZDRUŽENÝCH V O.Z. PROTI PRÚDU, SPRACOVAŤ METODIKU SOCIÁLNEJ PRÁCE S BEZDOMOVCIAMI.

KONŠTRUKCIA METODIKY JE POSTAVENÁ NA JEDNOTLIVÝCH FÁZACH PROCESU PRÁCE S KLIENTOM, ZOHĽADŇUJÚC ŠPECIFIKÁ FENOMÉNU BEZDOMOVECTVA. PRVÉ ČASTI PRÁCE SÚ VENOVANÉ POČIATOČNÉMU KONTAKTU S KLIENTOM, NASLEDUJÚ ČASTI VENOVANÉ SOCIÁLNEJ DIAGNOSTIKE, VLASTNEJ SOCIÁLNEJ TERAPII AŽ PO JEJ UKONČENIE A SPÄTNÉ SLEDOVANIE.

MATERIÁL JE PÍSANÝ AKO PRÍRUČKA, ČOMU JE PRISPÔSOBENÁ AJ JEHO FORMÁLNA AJ OBSAHOVÁ STRÁNKA.

SOCIÁLNA POMOC

Sociálnu pomoc poskytujeme človeku, ktorý sa ocitol v krízovej sociálnej situácii a ktorú sám bez pomoci iných nezvláda.

Obyčajne sa nachádza v:

- sociálnej
- alebo hmotnej núdzi najčastejšie v oboch naraz.

Človek v *sociálnej núdzi* je vylúčený z väčšinovej spoločnosti rôznymi spôsobmi a v rôznom rozsahu (je vylúčený pre nečistotu, zápach, závislosť, ochorenie, neschopnosť adekvátne pracovať a žiť rodinný život a podobne).

Človek v *hmotnej núdzi* je človek bez dostatočných finančných prostriedkov, ktorými by si dokázal zabezpečiť dôstojné živobytie. Často je bez dokladov, a teda bez možnosti nárokovat si podporu v nezamestnanosti a dávku sociálnej pomoci, bez bydliska, a teda bez možnosti získať príspevok od obce, je odkázaný na milodary ľudí (peniaze) a organizácií (šatstvo, strava, príležitostný zárobok, prístrešie).

Cielom sociálnej pomoci je zvýšiť úroveň kvality života ľudí bez domova.

NÁSTROJE SOCIÁLNEJ POMOCI

I. SOCIÁLNA PREVENCIA

Aplikujeme v čase, keď sa nám objavujú prvé a zatiaľ len veľmi nejasné príznaky sociálno-patologického javu, prípadne u klientov, ktorí sa z krízy už dostali a my im pomáhame vyhnúť sa im.

Pre deti bezdomovcov (potencionálni bezdomovci) je vytvorený raz týždenne priestor na tvorivé hry, návštevu kultúrneho podujatia, písanie domácich úloh, príprava na vyučovanie, atď. Pri prijatí do zamestnania poskytuje o. z. Proti prúdu stále možnosť individuálnych stretnutí so sociálnym pracovníkom (tzv. katamnéza), aby sa predišlo možným komplikáciám, či už zo strany zamestnávateľa alebo zamestnanca a zabránilo sa tak opätovnej strate zamestnania. Ďalšou významnou zložkou prevencie, ktorú o. z. Proti prúdu realizuje, je snaha o legislatívne zmeny v zákonoch, vytváranie nových sociálnych služieb, či úpravu už fungujúcich služieb (tj. lobbying na VÚC, ministerstvách a iných vyšších postoch). Neoddeliteľnou súčasťou prevencie je aj mediaľizácia a zviditeľňovanie tejto sociálnej problematiky.

2. SOCIÁLNE PORADENSTVO

Je základným nástrojom sociálnej pomoci. Poskytujeme ho klientovi v štádiu, keď sa sociálno-patologický jav jednoznačne u neho objavil a poradenstvom sa snažíme zabrániť, aby sa rozvinul. Klient však musí byť schopný ešte mobilizovať svoje schopnosti a možnosti k tomu, aby si problém riešil za pomoci poradcu sám.

Sociálne poradenstvo pre ľudí bez domova je jednou z foriem riešenia sociálnej a hmotnej núdze a profesionálno-odbornou činnosťou zameranou na:

- zistenie charakteru a rozsahu sociálnej a hmotnej núdze
- zistenie príčin jej vzniku a dôsledkov
- poskytnutie informácií o možnostiach riešenia núdze
- usmernenie klienta pri uplatňovaní a voľbe metód a foriem sociálnej pomoci

Pracovníci o.z. Proti prúdu ponúkajú svojim klientom pomoc a partnerstvo pri naplňaní ich aktuálnych a budúcich cieľov formou :

- Individuálneho sociálneho poradenstva (prípadovej sociálnej práci s klientom)
- Skupinového sociálneho poradenstva (v spolupráci s externými lektormi poskytujeme našim klientom tréningové kurzy zamerané na zvýšenie sebadôvery, zvýšenie šancí na pracovnom trhu a ich následného zapojenia sa do spoločnosti. Tréningy sú postavené na cieľoch posilnenia sebadôvery a komunikačných zručností).

Okrem iného, združenie externe spolupracuje s právnikom, ktorý v prípade potreby klientom a zamestnancom poskytuje konzultačné a právne služby - predovšetkým v oblastiach exekúcií, pracovného a občianskeho práva, riešenia pohľadávok a trestno-právnych sporoch. Ide o písanie odporov, odvolaní, návrhov, atď.

3. SOCIÁLNE SLUŽBY

Sú poskytované klientom za účelom zmiernenia už vzniknutej sociálnej situácie. Občianske združenie pomáha svojim klientom sprostredkovať prácu a získavať za ňu finančnú odmenu, sprostredkováva ubytovanie a teplé jedlo, osobnú hygienu.

4. SOCIÁLNO-PRÁVNA OCHRANA

Poskytujeme klientovi, ktorý je vzhľadom na svoju nepľnoletosť alebo na svoj duševný stav neschopný relevantne zastupovať svoje záujmy a potrebuje k tomu rodiča alebo štátom ustanoveného zástupcu.

5. SOCIÁLNE DÁVKY A KOMPENZÁCIE

Tento nástroj sociálnej pomoci poskytujú len štát prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. V prípade, že bezdomovci majú občiansky preukaz alebo cestovný pas a spĺňajú zákonom stanovené podmienky (napríklad, že bol zamestnaný posledných 6 mesiacov, že je prihlásený k trvalému alebo prechodnému pobytu), môžu získať podporu v nezamestnanosti, prípadne dávky sociálnej pomoci. V prípade, že sociálny pracovník zistí, že klient nepoberá napr. dávky v hmotnej núdzi, príspevok na ubytovanie, podporu v nezamestnanosti, rodičovský príspevok, ale podľa dostupných informácií má na takúto podporu nárok, motivuje klienta k vybavovaniu potrebných náležitostí za účelom ich priznania zo strany štátu. Ak klient nie je evidovaný na úrade práce, sociálny pracovník ho motivuje k tomuto kroku za účelom hradenia zdravotného poistenia zo strany štátu, a tak zabráni narastaniu dlhu vo svojej zdravotnej poisťovni.

CIELE SOCIÁLNEJ POMOCI

- zistiť príčiny, ktoré viedli k tomu, že sa klient nachádza v situácii, v akej je
- sprevádzať klienta a pomáhať mu získať vhlad do jeho problémov
- pomôcť mu uvedomiť si, v akej je situácii, a ak chce, pomôcť mu ju riešiť
- pomôcť mu rozpoznať problém
- spoznávať klienta
- prísť na riešenie jeho situácie
- identifikovať možnosti a schopnosti klienta riešiť jeho problém
- snažiť sa nájsť problém, ktorý ho brzdí v ďalšom fungovaní
- pomôcť klientovi posúvať sa krok po kroku takým spôsobom, ktorý je pre neho najvhodnejší
- pomôcť začleniť klienta do spoločnosti
- pomôcť klientovi žiť život, s ktorým by mohol byť spokojný a nemal by pritom pocit vyčlenenia
- podporiť klienta v jeho osamelosti
- podporiť klienta v jeho samostatnosti a vlastnom vedení života

PROCES PRÁCE S KLIENTOM

PRVÝ KONTAKT

1. Klient distribuovaný
2. Spontánne prichádzajúci
3. Vyhľadaný

DIAGNOSTIKA

1. Anamnestický rozhovor
2. Pozorovanie
3. Analýza dokumentov
4. Štandardizovaná diagnostika
5. Činnosť diagnostika
6. Diagnostika prostredníctvom vecí

SOCIÁLNA TERAPIA

UKONČENIE PRÁCE S KLIENTOM

KATAMNÉZA PRÍPADU

V ktorejkoľvek fáze práce s klientom používame *rozhovor*:

Miesto vykonania rozhovoru býva:

- výdajňa časopisu
- kancelária
- terén (cca 180 stanovísk)

Počas rozhovoru sú často ešte *prítomní*:

- iní sociálni pracovníci
- iní klienti

Cielom rozhovoru je zvyčajne:

- vysvetliť klientovi pravidlá fungovania
- dať mu základné informácie
- získať informácie od neho

Typy rozhovorov:

- prijímací rozhovor, registračný, vstupný (15-20 min., jeho cieľom je predstaviť organizáciu, zistiť motiváciu klienta pre prácu v projekte Krištof, dať mu informácie o organizácii, podpísať formálny kontrakt - zmluvu, vysvetliť pravidlá a povinnosti v projekte, vysvetliť možné sankcie vyplývajúce z nedodržania pravidiel, overiť informácie...)
- poradenský a informačný (cez pult - 5 až 10 min., všetci ostatní počúvajú)
- orientačný (pri výdaji časopisu o časopise, o počasí, futbale, čo idú robiť...)
- záverečný (ukončenie spolupráce)
- problémový (15-20 min. medzi 4 očami, iniciovaný organizáciou, porušenie pravidiel - opakované a závažné porušenia)
- rozvojový individuálny (o práci, dlhoch, rodine, zdravotných problémoch a závislostiach)
- osobný (klient sa zamiloval, hádka, medzi 4 očami, klient žiada o pomoc pri vybavovaní právnych vecí, pomoc s korešpondenciou, napísať odpoveď na dopravný podnik, na sociálnu poisťovňu, požičať peniaze, časopisy...)
- streetwork rozhovor (kontrolný a evaluačný)

KLIENTI

Klienti prichádzajú spontánne, sú distribuovaní alebo ich vyhľadávame.

SPONTÁNNE PRICHÁDZAJÚCI

- od iných predajcov časopisu Nota Bene
- doporúčajú im vyhľadať nás bývalí bezdomovci
- niekedy čítali Nota Bene
- dopočuli sa o nás (z médií, iných sociálnych organizácií...)

DISTRIBUOVANÍ SÚ:

- charitou alebo inými podobnými, zväčša neziskovými a neštátnymi zariadeniami
- štátnymi inštitúciami

Najčastejšie sa vyskytujúce skupiny:

- po výkone trestu
- odchovanci detských domovov

- zdravotne postihnutí:
 - fyzicky (zatiaľ žijúci doma s rodinou, ale sú po úraze alebo porážke, či nadobudli ochorenie na ulici)
 - mentálne - ľahšie postihnutie (simplexná osobnosť, žijúca doma s niekým)
 - duševné ochorenia (tlak rodiny, po psychiatrickej epizóde)
- nezamestnaní (nevzdelaní, na ulici žijú dočasne)
- ľudia, ktorí prišli o vlastný byt z dôvodu podvodu, či machinácie s nehnuteľnosťou
- závislí (alkohol, metadon, heroín, pervitín, gambling)
- subkultúra nezávislosti
- neplatiči nájomného (následkom exekúcie ostali na ulici)
- dôchodcovia (roky žijúci na ulici, privyrábajú si)
- prístahovalci za prácou
- cudzinci (Česi, Rumuni, Ukrajinci, Poliaci)
- týraní ľudia
- matky a deti na ulici (otehotnené na ulici)

PROBLEMATICKÍ KLIENTI:

- Agresívny klient (sexuálne obťažuje, je verbálne agresívny - vrieska, vyhráža sa, jemne fyzicky inzultuje)
- Manipulatívny klient (citovo vydiera a plače, tvári sa ako spiklenec - komplic sociálneho pracovníka, snaží sa podplácať výhodami)
- Depresívny klient
- Suicídálny klient
- Mlčiaci klient
- Klient v odpore (od mlčania cez agresiu, až po žoviálnosť)

VONKAJŠÍ VZHĽAD KLIENTA:

Klient môže vyzeráť upravené, byť umytý a čisto oblečený, v závislosti od toho, kde býva, či má na to možnosti a či mu na tom záleží (ubytovňa, iný prístrešok, ktorý poskytuje možnosti hygieny). Taktiež čas strávený na ulici sa podpisuje na výzore a celkovom "zjave" klienta, chorobných zmenách na tvári a pokožke, v mimike, gestikulácii, spôsobe reči a správaní. Sú však aj klienti, ktorí sú bezdomovcami dlhé roky a napriek tomu sa udržiavajú, dbajú o svoj výzor a majú kultivovaný prejav. Nakoniec, samotný projekt Krištof ukázal, že niektorí bezdomovci o seba dbajú viac a práve to ich zvýhodnilo pri získaní zamestnania.

Niektorí klienti, najmä tí, ktorí už dlhodobo niekoľko rokov bývajú na ulici v najrôznejších provizórnych prístreškoch, môžu mať nasledovný charakteristický vzhľad:

Oblečenie

- najčastejšie riflové
- ak majú viac vrstiev, pravdepodobne žijú na ulici

Veci

- či klient niečo nesie, čo a koľko

- či má so sebou osobné veci, oblečenie a jedlo - pozor
- zápach - kyslý (stanica, nespρχovaný), drevený (oheň), lacná voňavka, inkontinencia moču

Tvár

- niekedy je tvár dobitá a doškriabaná
- má patologické zmeny
- má zranenia (monokle, vybité zuby, či je potetovaný, ak ide z väzenia, alebo je punk)
- či vôbec má zuby, alebo sú zhnité
- veľmi tmavá koža
- niekedy vyzerá opálený, červený
- má ostré rezané črty tváre

Ruky

- sú často až do kože zažraté špinou
- trasú sa

Chôdza

- spôsob chôdze
- francúzske barle, barle, chôdza po obrne, po mozgovej príhode

Reč

- či sa pozdraví (nový sa obyčajne nepozdraví)
- spôsob pozdravu - starí zdravia "ahoj", "čaute", "dobrý deň"
- hlasitosť
- farba hlasu
- slovník, jednoduché vety

ĎALŠIE DÔLEŽITÉ PREJAVY

- niektorí sa často urážajú
- niektorí sú veľmi nesmelí, iní naopak až agresívni
- niektorí bývajú pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok, nechcú dýchať, pretože by sme ich cítili alkoholom
- mávajú nezrozumiteľnú artikuláciu a mútne oči
- ak nás poznajú, môžu byť až urečnení a majú snahu dokázať, že "sa poznáme" pred ostatnými predajcami alebo inými, aj cudzími ľuďmi

NIEKEDY ICH VNÍMAME AKO ĽUDÍ, KTORÍ:

- často menia svoje názory a postoje podľa situácie
- dokážu prežiť v akýchkoľvek podmienkach
- vedia byť neočakávané rýchli
- tvária sa často bezbranne, ale vedia pomútiť bahno a stratiť sa
- je ich dosť vela
- nie je ich vidno, akoby sa len tmlili, ale oni sú dobrými pozorovateľmi
- majú oči všade tam, kde by mohli byť ohrození, alebo mohli získať nejakú výhodu
- vedia dlho sedieť trpezlivo a nepohnuto a číhať na svoju príležitosť
- dokážu vysedať dlho na jednom mieste, potom sa však rýchlo premiestnia

- ak sú ohrození, škriabu
- tvária sa, že od nikoho nič nechcú, ale potom za vami prídu
- majú k vám neosobný vzťah
- nevedia reálne odhadnúť spoločenskú situáciu
- v podstate sú dosť silní, aj keď ich vnímame ako slabých
- životom si idú podľa vlastných pravidiel
- chcú byť slobodní, nepodriadení, nespooločenski
- nemajú radi normy, sú nespútaní
- nerozmýšľajú príliš dopredu
- nesnažia sa pohnúť z miesta
- nie sú tvoriví a rešpektujú hranice, po ktoré ich ostatní pustia
- vždy robia naopak
- sú nenároční, vždy si nájdu obživu aj tam, kde už niet nič

FORMY A METÓDY PRÁCE

FORMY:

- individuálna (prebieha prostredníctvom rozhovorov, nácvikov)
- skupinová (nácvik sociálnych zručností a podobne) rodinná, (príprava na pôrod, oblečenie, výbavička). Vyskytli sa zatiaľ 3 páry, v ktorých sme pozorovali fenomén negatívneho ovplyvňovania zo strany toho "horšieho partnera" .
- komunitná (práca so skupinami punk a squaterov)

Z priestorového hľadiska môže ísť o formu:

- ambulantnú (klienti prichádzajú na pracovisko sociálneho pracovníka)
- terénnu (sociálny pracovník dochádza za klientom na miesto, na ktorom sa práve vyskytuje)
- rezidenčnú, semirezidenčnú (väčšinou v útulkoch)

Z časového hľadiska môže ísť o formu:

- krátkodobej práce (napríklad, ak potrebujú jednorázovú výhodu - ošatenie, peniaze, prístrešie...)
- dlhodobej práce (napríklad u klientov zaradených do programu "superpredaj")

METÓDY:

Z metód sociálnej práce sa v skupine bezdomovcov najviac využívajú najmä:

- sprevádzanie klienta (na poštu, do ubytovne, na políciu...)
- asistencia (na rôznych akciách, napríklad hranie divadla, olympiáda...)
- arte a ergo terapia (divadlo, pohľadnice)
- voľnočasové aktivity (príprava a realizácia zmysluplného trávenia voľného času, na úkor "poveveriania sa", zvyšovanie sebahodnotenia a sebaúcty...)
- sociálne poradenstvo
- sociálna rehabilitácia
- tréningy sociálnych zručností

DOKUMENTÁCIA

Pri vedení prípadov pracujeme s rôznymi dokumentmi:

- Zmluvy o ubytovaní, nájme
- Ústrižky šekov o zaplatení
- Zdravotná dokumentácia (prepúšťacia správa, liečenie, PN)
- Zdravotná karta poistenca
- Odpis a výpis z registra trestov
- Prepúšťacia správa z väzenia
- Občiansky preukaz
- Vodičský preukaz
- Rodný list
- Úmrtný list príbuzných
- Rozvodové doklady
- Rôzne súdne rozhodnutia (rozvod, zverenie detí do výchovy, majetkové vyrovnanie, dedičské konanie, dôkaz o vlastníctve, trestné stíhanie a podobne)
- Predvolania k súdu
- Exekúcia k vystahovaniu
- Finančné pokuty a sankcie
- Rekvalifikačný kurz
- Referencie od bývalého zamestnávateľa
- Vysvedčenia, osvedčenia
- Pracovné zmluvy
- Dohody o vykonaní práce
- Rozviazanie pracovného pomeru
- Preukaz z úradu práce
- Zápočet rokov
- Výpis z dlhov v zdravotnej poisťovni
- Potvrdenie o zamietnutí / priznaní dávok a kompenzácií
- Zaplatenie pokuty
- Životopis
- Preukaz MHD
- Preukaz predajcu
- Preukaz klienta hraničnej CPLDZ
- Výsledky štandardizovaných testov

V práci s klientmi používame nasledovnú dokumentáciu:

- Klient, ktorý začína ako predajca časopisu Nota Bene, podpisuje kontrakt o registrácii a dodržiavaní, tzv. kódexu predajcu.
- Klient je registrovaný a vedený v spoločnej databáze.
- S klientom, ktorý sa stáva účastníkom na programe projektu Krištof, sa spíše dohoda.
- S účastníkmi projektu Krištof sa pracuje individuálne, prípadovo. Vedie sa pri tom evidencia, zameraná na všetky problematické okruhy života klienta.
- V rámci prípadovej práce s klientom tiež zaznamenávame jednotlivé konzultácie a stretnutia, poskytnuté služby a typ poradenstva, i úspechy a pokroky klienta.

HORŇANSKÝ, M., KÖVÉROVÁ, Š.:

SOCIÁLNA PRÁCA S BEZDOMOVcami

PROJEKT "KRIŠTOF", KTORÝ BOL REALIZOVANÝ V RÁMCI EURÓPSKÝCH ŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV AKO SÚČASŤ PROJEKTU EQUAL, BOL ZAMERANÝ NA SOCIÁLNU PRÁCU S PREDAJCAMI POULIČNÉHO ČASOPISU NOTA BENE. REALIZOVAL SA V ROKOCH 2005 AŽ 2007. VÝSLEDKY, KTORÉ SA DOSIAHLI JEHO REALIZOVANÍM DOKAZUJÚ, ŽE AK SOCIÁLNA PRÁCA S ĽUĎMI BEZ DOMOVA NIE JE REDUKOVANÁ LEN NA MATERIÁLNU POMOC, ALE JE ZAMERANÁ AJ NA RIEŠENIE ICH OSOBNÝCH PROBLÉMOV PROSTREDNÍCTVOM INDIVIDUÁLNEHO PORADENSTVA A ROZVÍJANIE ICH SCHOPNOSTÍ FUNGOVAŤ V SOCIÁLNO M SVETE PROSTREDNÍCTVOM SKUPINOVEJ PRÁCE, PRINÁŠA ZVYŠOVANIE KVALITY ICH ŽIVOTA.

AUTOR A AUTORKA NASLEDUJÚCEHO TEXTU, AKO I JEHO RECENZENTI SA PRIAMO PODIEĽALI NA REALIZÁCII PROJEKTU "KRIŠTOF", ČI UŽ V RÁMCI INDIVIDUÁLNEJ PRÁCE S PREDAJCAMI A PREDAJKYŇAMI POULIČNÉHO ČASOPISU (M. HORŇANSKÝ) ALEBO V RÁMCI SKUPINOVEJ PRÁCE S TOUTO SKUPINOU KLIENTOV A KLIENTOK (Š. KÖVÉROVÁ, P. BRNULA, L. VASKA). SKÚSENOSTI A POZNATKY, KTORÉ PRI TOM ZÍSKALI, SA STALI VÝCHODISKOM PRE TÚTO PUBLIKÁCIU.

Klienti bez domova sú ľudia ako my. Majú svoje názory, sny, túžby. Napriek tomu, život na ulici zanecháva stopy. Čím dlhšie trvá, tým je návrat ťažší. V rámci sociálnej práce je celý proces postavený na tom najcenejšom - ľuďoch, ktorí sa spolu stretávajú a vytvárajú vzťah: sociálny pracovník (teda ten, ktorý sa angažuje, ponúka pomoc, svoje vedomosti, skúsenosti, ale predovšetkým ľudský prístup) a klient (teda ten, ktorý pomoc hľadá a chce ponúkanú pomoc prijať). Komunikáciu s poradcom prekonáva klient sociálnu izoláciu, do ktorej sa dostáva, keď začne žiť na ulici. Ako uvádza Jirešová a Sarang, (2005, str. 130) *"populácia bezdomovcov sa označuje ako ťažko dostupná - najväčšou bariérou však nie je ich nájsť, ale vybudovať si vzťah založený na dôvere a po čase nadviazať stály kontakt, pomáhajúci posilňovať zmenu správania"*. Práca s ľuďmi bez domova je proces kontinuálny, vyžadujúci dlhodobú a komplexnú pomoc. Uvedená pomoc môže byť poskytovaná prostredníctvom komunitnej, skupinovej alebo individuálnej sociálnej práce.

Pre človeka bez domova je ťažšie nachádzať cestu z vlastnej tiesne, nakoľko dostupnosť ponúkanej pomoci, predovšetkým ľudskej, je v našich končinách obmedzená. Často sa na tejto ceste stretáva s apatiou, nezáujmom, predsudkami či iným negatívnym prijímaním. Ďalším faktorom je sociálne vylúčenie a odsunutie klienta na okraj spoločnosti, čo zväčša nie je možné riešiť za deň, alebo dva. Úlohou sociálnych pracovníkov v celom tom zložitom procese je klientov na tejto ceste *"sprevádzať a podporovať"*. Pomáhať klientovi bez domova nielen v oblastiach získania dôstojného príjmu a ubytovania, ale napr. aj v oblasti zvyšovania sebaúcty a sebavedomia, či rozvíjania sociálnych a komunikačných zručností, potrebných na opätovnú integráciu. Poskytuje tak klientovi príležitosti k aktívnej účasti pri hľadaní svojho miesta v živote. Klient, ktorý týmto procesom prejde, by sa mal postupne oslobodiť, mal by si začať sám seba viac vážiť, mal by byť posilnený v snahe riešiť problémy vlastnými silami. To, že to je proces neľahký a zložitý, pripomínať netreba.

Jedným z hlavných pracovných nástrojov sociálneho pracovníka s ľuďmi bez domova je jeho vlastná osobnosť. Pomoc poskytovaná v rámci sociálnej práce je vždy realizovaná osobne. To znamená, že pri jej zabezpečovaní sa priamo stretáva sociálny pracovník s klientom. V práci s ľuďmi bez domova sa dôležitou úlohou stáva aj budovanie pozitívneho, profesionálneho vzťahu s klientmi. Vývin vzťahu má svoje štádia. Vplyv na jeho utváranie a následný vývoj majú dôležité premenné, najmä empatia, akceptácia a kongruencia. Spôsob, akým je uskutočňovaná interakcia medzi aktérmi (klientom a poradcom), má zásadný význam pre riešenie sociálneho problému človeka na ulici. Ako uvádza Levická (2004, s. 80) *"...máme tým na mysli takú interakciu medzi sociálnym pracovníkom a klientom, ktorá umožňuje klientovi, aby sociálnemu pracovníkovi dôveroval a pritom si obaja udržali vlastné hranice"*. Právomoc a rozhodovanie, ktorým smerom sa klient v živote bude uberať, prenechávame v rukách klienta, učiac ho zodpovednosti za vlastné vedenie života. Aj preto je vo vzájomnom procese práce potrebné vybudovať dôveryhodné pracovné prostredie. Klient bez domova má tak možnosť v atmosfére dôveryhodného vzťahu zažiť blízkosť, porozumenie a záujem. Takáto atmosféra je liečivá, pomáha klientovi oprieť sa o druhého a dáva človeku pocit, že nie je v svojich problémoch opustený a sám. Pomáha mu mobilizovať vlastné zdroje, vieru v zmenu a návrat do bežného života.

Všetky tieto faktory rozhodujú o úspešnosti procesu práce. Správanie sociálneho pracovníka prebieha v procese charakteristickom akceptáciou druhého, otvorenosťou a autenticitou. Tieto premenné vyvolávajú u klienta následné, pozitívne deje. Úlohou sociálneho pracovníka v práci s ľuďmi bez domova je preto vytváranie spomenutého bezpečného vzťahového priestoru.

V uvedenom prostredí vzájomnej dôvery má klient bez domova možnosť sám seba lepšie porozumieť, začína chápať svoju životnú situáciu a problémy. Zmysel práce s ľuďmi bez domova by preto nemal spočívať v príkazoch, nútení či rezignácii. Jej cieľom je predovšetkým umožniť klientovi normálny rast a rozvoj na seba samom, v ponúkanej atmosfére dôvery a podpory - v intenciách prístupu pomoci k svojpomoci. Aby sa naučil odstraňovať vzniknuté prekážky, mohol napredovať a postupne sa efektívnejšie zapájať do bežného života - integrovať sa do procesu spoločnosti. S týmto cieľom vstupujeme s klientom do interakcie, ponúkajúc mu služby, pri poskytovaní ktorých rešpektujeme jeho individuálne potreby, želania a schopnosti. Pomáhame mu aktivovať jeho vnútorné zdroje, potrebné k zmene ťaživej životnej situácie života klienta na ulici. Je to "*pomoc k svojpomoci*", kedy začína človek bez domova brať osud do vlastných rúk.

Podstatnou zložkou práce sociálneho pracovníka je "*porozumieť klientovi*". V sociálnej práci, ale aj v iných pomáhajúcich profesiách, sa pod týmto označením chápe schopnosť vcítenia sa /*empatie*/, rešpektovania /*akceptácie*/ a otvorenosti /*kongruentnosti*/ (Horňanský 2007).

Empatia je forma ľudskej komunikácie, ktorá zahŕňa počúvanie aj porozumenie klientovi. Pracovník môže ťažko porozumieť človeku na ulici, jeho svetu, pokiaľ sa s ním nedostane do styku a nevytvorí sa dôvera. Byť empaticky znamená presne chápať a cítiť druhého človeka a jeho spôsob riešenia situácie. Okrem toho musí dať sociálny pracovník verbálne i neverbálne najavo, že mu rozumie.

Klienta *akceptovať* znamená prijímať jeho postoje. Vôbec to však nemusí znamenať schvaľovanie jeho správania - zahŕňa to pozitívne a aktívne chápanie postojov a nie obyčajné odmietanie a vynášanie súdov nad iným človekom. Rešpektovaním tohto prvku utvára sociálny pracovník neohrozujúcu, bezpečnú a dôveryhodnú atmosféru. Dáva mu najavo, že má hodnotu ako človek.

Pojem *kongruentný* (lat.) znamená zhodný. Ak v práci s klientmi bez domova hráme len svoju rolu odborníka, strácame osobnú autentickosť. Dodržať podmienku kongruentnosti znamená akceptovať, že každý z nás, pracovníkov, ale aj klientov je iný, jedinečný, a že sa preto navzájom ako ľudia líšime. Sociálny pracovník je kongruentný, keď je v práci s klientom otvorene tým, čím je, keď je jeho reakcia na klienta to, čo cíti a nie len predstieranie, či obrana.

V rámci výskumu, ktorého cieľom bolo zistiť ako klienti/klientky, ľudia bez domova, vnímajú v rámci individuálnej práce svoj vzťah so sociálnym poradcom/sociálnou poradkyňou sa ukázalo, že je pre ich vzťah s poradcom/poradkyňou dôležité (Horňanský 2007):

- vyladenie sa na klienta/klientku a jeho/jej problém
- vcítenie sa do jeho/jej problémov
- vypočutie klienta/klientky
- podporovanie jeho/jej aktivity
- autentickosť poradcu/poradkyne
- dodržiavanie hraníc vo vzťahu
- dôvera
- záujem o klienta/klientku
- neverbálna komunikácia signalizujúca akceptáciu klienta/klientky
- trpezlivosť
- citlivosť spätnej väzby

Podobný prístup sociálnych pracovníkov je rovnako potrebný aj v skupinovej práci s ľuďmi bez domova, predajcami pouličného časopisu.

KÖVÉROVÁ, Š.:

SKUPINOVÁ SOCIÁLNA PRÁCA S PREDAJCAMI A PREDAJKYŇAMI POULIČNÉHO ČASOPISU

Skupinová práca s predajcami a predajkyňami pouličného časopisu má svoje špecifiká v dvoch smeroch:

- na rozdiel individuálnej práce s touto klientskou skupinou využíva potenciál skupinovej dynamiky
- na rozdiel od iných typov klientských skupín je skupinou, ktorej členovia už nemajú čo stratiť, lebo reálne, nielen vo svojich pocitoch, už všetko alebo skoro všetko stratili

SKUPINOVÁ PRÁCA AKO SOCIÁLNA TERAPIA

Väčšinou je sociálna práca s ľuďmi na okraji spoločnosti zameraná na riešenie ich existenčných problémov. Existenčné problémy tejto skupiny ľudí sú však úzko späté s intenzívnym prežívaním existenciálnych problémov, ktoré sú buď ich príčinou alebo následkom. To, ako človek funguje v sociálnom svete môže byť "živiť" jeho existenciálne problémy, alebo ich môže "umŕtvovať". Skupinová sociálna práca môže pomôcť riešiť existenčné problémy ľudí na okraji spoločnosti tým, že viac alebo menej (podľa typu skupinovej práce) sa venuje aj existenciálnym problémom klientov a klientok. Práve vďaka skupinovej dynamike môže klient/klientka získať pozitívnu korektívnu skúsenosť v prežívaní sociálnych vzťahov, ako i adekvátnejší sebaobraz umožňujúci mu/jej prijať seba samého/samej a tým efektívnejšie fungovať v sociálnom svete. Skupinová sociálna práca sa v takomto poňatí stáva sociálnou terapiou.

EXISTENČNÉ PROBLÉMY

Strata bývania

Strata zamestnania

Strata, resp. nedostatok finančných príjmov zo zamestnania

Neúspech na úradoch, ktoré môžu riešiť ich situáciu (ÚPSVaR, samospráva, súdy, exekútori, poisťovne a pod.)

Prerušenie pôvodných sociálnych väzieb

Problémy so zdravotným stavom

Problémy s hygienou a vonkajším vzhľadom

Agresia zo strany iných

Vylúčenie (sa) z väčšinovej spoločnosti

Σ Σ

**Zabezpečiť si aspoň holú existenciu
(najesť sa a nezamrznúť)**

EXISTENCIÁLNE PROBLÉMY

Strata domova

Zlyhanie na oficiálnom trhu práce

Rezignácia na získavanie financií prostredníctvom zamestnania na oficiálnom trhu práce

Kafkovský pocit bezmocnosti voči úradnej moci

Sklamanie sa v ľuďoch, osamelosť

Pocit menejcnosti

Strata pocitu ľudskej dôstojnosti

Strach a pocit ohrozenia

"Iní ľudia sú peklom" (J.P.Sartre)

Σ Σ

Otázka zmyslu života

KLIENTI A KLIENTKY

V skupinovej práci sú dôležité rovnako rozdiely, ako i podobnosti klientov a klientok. Podobnosti v nich vyvolávajú pocit spolupatričnosti, ktorý je nepochybne dôležitý pre budovanie dôvery v skupine. Rozdiely, naopak, simulujú rôznorodosť sociálneho sveta "vonku" a poskytujú dostatok príležitostí pre pochopenie toho, "ako to majú" iní ľudia.

V ČOM SÚ ROZDIELNI/E?

- v individuálnych "príbehoch", ktoré ich dovedli k predaju pouličného časopisu
- v osobnostných charakteristikách
- nie všetci/všetky bývajú na ulici či v provizórnych prístreškoch (napr.: záhradné chatky) alebo v nocľahárňach či ubytovniach, niektorí/é bývajú vo svojich pôvodných domovoch
- nie všetci majú príjem len z predaja pouličného časopisu
- sú rozdielneho veku
- sú rozdielneho pohlavia
- sú rozdielnej sexuálnej orientácie
- sú veriaci aj neveriaci
- majú rozdielne vzdelanie
- sú medzi nimi slobodní/é, ženatí/vydaté, vdovci/vdovy, rozvedení/é
- sú bezdetní/é, alebo majú rôzny počet detí (vlastných i nevlastných) rôzneho veku - od nemlúvniat až po dospelých s už vlastnými deťmi, niektorí sú s nimi v kontakte, niektorí nie
- sú medzi nimi takí, ktorí nemajú nikoho zo svojej pôvodnej rodiny alebo o nich nevedia (siroty, deti z DD), majú jedného alebo oboch rodičov (vlastných i nevlastných), sú jedináčikovia alebo majú jedného či viac súrodencov (vlastných i nevlastných)
- prichádzajú z rozdielnych kultúrnych, národnostných a sídelných prostredí

V ČOM SÚ PODOBNÍ/É?

- v extrémnom vylúčení z väčšinovej spoločnosti (Hradecká, Hradecký 1996), ktoré si uvedomujú a pociťujú
- sú stále "busy" - nemajú čas, všetko, čo sa priamo netýka zabezpečovania ich existencie, ich zdržuje
- sú emocionálne hlboko zranení/é
- boja sa, že im sociálny pracovník (lektor) spochybní skonštruovaný sebaobraz, ktorý im zabezpečuje vlastnú integritu aj imidž
- v tom, že ich existenčné problémy (strata bývania, práce, príjmu, hlad, atď.) sú spojené s intenzívnym prežívaním existenciálnych problémov (pocitom odcudzenia, pocitom viny, úzkosti, straty zmyslu života a pod.)
- v tom, že ich fungovanie v sociálnom svete je problémové pre nich i pre ich okolie

TYPY SKUPINOVEJ PRÁCE

- relaxačná
- edukačno-tréningová

- činnosť
- sociálno-terapeutická

RELAXAČNÁ SKUPINOVÁ PRÁCA

Je zameraná na príležitostné spoločenské stretnutia pri rôznych udalostiach (Vianoce, výročie OZ a pod.), tematické zájazdy, výlety, výstavy a pod. Môže byť príležitosťou pre vzájomné spoznávanie sa, zažívanie príjemných chvíľ, spoznávanie nového (krajín, miest) a hlavne je príležitosťou oddýchnuť si od neustáleho "boja" o prežitie. Existenčné i existenciálne problémy klientov zahali na chvíľu "ružovým oparom" príjemných pocitov a nechá ich oddýchnuť. Nepochybné to veľmi potrebujú. Môže však priniesť tak pozitívne ako i negatívne zážitky zo sociálnych kontaktov a len výnimočne prispieva k budovaniu adekvátneho sebaobrazu.

EDUKAČNO-TRÉNINGOVÁ SKUPINOVÁ PRÁCA

Má výchovno-vzdelávací charakter. Je zameraná predovšetkým na poznanie a osvojenie si komunikačných schém (verbálnych, neverbálnych, písomných) a vhodného správania sa v kontakte s inými ľuďmi

- kupujúcimi pouličný časopis
- úradníkmi ÚPSVaR
- zamestnávateľmi a pod.

Nevyužíva sa pri nej skupinová dynamika. Pozitívna korektívna skúsenosť v prežívaní sociálnych vzťahov je väčšinou len náhodným vedľajším efektom. Zručnosť a úspech pri osvojovaní si komunikačných schém a vhodného správania sa môže prispievať k budovaniu pozitívneho sebaobrazu. Naopak, nešíkavosť a neúspech môže negatívny sebaobraz ešte zhoršovať a viesť k utvrdzovaniu sa vo vlastnej neschopnosti a k prehľbovaniu existenciálnych problémov. Existenčné problémy klientov rieši bezprostredne (nepochybné dostanú občerstvenie, stravu, sú v teple) a v prípade osvojenia primeraného správania sa a komunikačných schém môže prispievať k riešeniu existenčných problémov aj dlhodobejšie, čo môže napomôcť aj riešeniu problémov existenciálnych.

ČINNOSTNÁ SKUPINOVÁ PRÁCA

Činnosť skupinová práca v sebe obsahuje prvky vyššie uvedených typov skupinovej práce - je relaxom, je poznávaním, je tréningom. Môže mať aj výchovno-vzdelávacie zameranie. Odlišuje sa však od nich tým, že jej hlavným cieľom je činnosť ako aktivita "sui generis", aktivita sama o sebe. Je preto predovšetkým prostriedkom sebarealizácie, ale zároveň je aj sociálnym svetom, v ktorom klient/klientka môže zažiť pozitívnu korektívnu skúsenosť v súvislosti s pocitom spolupatričnosti, vzájomnej podpory, kooperácie. Intenzita zážitku závisí na tom, do akej miery je produkt činnosti členov skupiny spoločný. Iné je to zrejme, keď výsledkom činnosti v skupine sú adventné vence, ktoré robil vlastne každý sám a iné je to, keď ide o vyhratý futbalový zápas či divadelné predstavenie. Spolupráca, ktorej súčasťou je nepochybné aj spätná väzba, prispieva k vytváraniu adekvátnejšieho sebaobrazu klientov/klientok. Pre tých, ktorým sa v danej činnosti príliš nedarí, ktorých skupina príliš kritizuje (neposkytuje spätnú väzbu primeraným spôsobom),

či dokonca odmieta, to však môže znamenať neriešenie, ba dokonca prehĺbenie ich existenciálnych problémov.

SOCIÁLNO-TERAPEUTICKÁ SKUPINOVÁ PRÁCA

Čo je cieľom sociálno-terapeutickéj skupinovej práce?

Primárnym cieľom sociálno-terapeutickéj skupinovej práce je, na rozdiel od vyššie uvedených typov skupinovej práce, budovanie adekvátneho sebaobrazu klientov/klientok a prežívanie pozitívnych korektívnych skúsenosti so sociálnych vzťahov. Aktivity (výtvarné, pohybové, hry rôzneho druhu, tréningovanie komunikačnej zručnosti a pod.) i relaxácia sú len prostriedkami na dosahovanie tohto cieľa. Sú len "hmotným nosičom", na ktorom môže prebiehať skupinová dynamika. Všetko, čo sa v skupine deje, z hľadiska individuálneho i sociálneho, je materiálom, s ktorým sa pracuje. Rovnako je takýmto materiálom aj to, čo si účastníci donesú do skupiny z vonku (zo svojich zážitkov s ľuďmi mimo skupinu). Podstatou je porozumenie iným aj sebe v sociálnej komunikácii, porozumenie prežívaniu iných i prežívaniu vlastnému, ktoré sa s ňou spája. *Cieľom* sociálno-terapeutickéj skupinovej práce *nie je vychovávať klienta*, ale zvýšiť kvalitu jeho života v sociálnom svete.

Ako prichádzajú klienti a klientky do sociálno-terapeutickéj skupiny?

Sociálno-terapeutická skupinová práca je zvyčajne súčasťou širšieho projektu práce s ľuďmi bez domova, alebo predajcami/predajkyňami pouličného časopisu. Jeho realizátori a realizátorky "motivujú" klientov/klientky na skupinovú prácu dvomi spôsobmi:

- *hrozbou sankciami*

Ak sa nezučastnia skupinovej práce, prídu o výhody (príspevok na ubytovanie, bonusové časopisy, atď.), ktoré im účasť v projekte prináša. Zvyčajne takáto "motivácia" zvyšuje odpor účastníkov a účastníčok skupinovej práce minimálne na prvom stretnutí.

- *slubovaním výhod, ktoré sú len v obmedzenom množstve (napr. len pre 12 predajcov)*

Tí, čo sa zučastnia dostanú za odmenu stravu a občerstvenie, prípadne ubytovanie a pod. Zvyčajne takáto "motivácia" vytvára u účastníkov a účastníčok postoj typu: "Odsedím si to tu a dostanem aspoň najest a budem v teple."

Samozrejme, každá motivácia je dobrá. Myslieť si, že klienti a klientky prídu do skupinovej práce motivovaní/é snahou urobiť niečo pre seba a riešenie svojej situácie, je iluzórne, vzhľadom na ich nedôverčivosť v inštitúcie a nie príliš dobré skúsenosti niektorých so skupinovú prácou v rámci psychiatrických zariadení (napr. počas odvykacích kúr). Je však možné stretnúť sa aj s tzv. "haló efektom". Tí, ktorí sociálno-terapeutickú skupinovú prácu zažili a odniesli si z nej niečo, čo im pomohlo lepšie fungovať v sociálnom svete, motivujú ďalších.

Akí/é sú klienti a klientky, ktorí/é prichádzajú do sociálno-terapeutickéj skupiny?

- *sú nemotivovaní/é*
 - lebo nevedia, čo im to môže priniesť
 - lebo nevidia súvislosť s riešením ich problémov
- *sú v otvorenom odpore*

- lebo tam musia byť, ak chcú iné poskytované výhody
- lebo mohli využiť čas lepšie - na zabezpečovanie svojej existencie
- *sú v strehu*
 - lebo si myslia, že ich chceme meniť a oni sa nechcú meniť, nechcú, aby sme ich vychovávali
- *boja sa*
 - že sa budeme "piplat" v ich problémoch, že budú musieť hovoriť o svojom súkromí
- *podozrievajú lektorov*
 - že sú s nimi len preto, aby na nich a na ich problémoch zarobili
- *chcú si postážovať*
 - na ľudí z väčšinovej spoločnosti
 - na ostatných bezdomovcov, ktorí im - "predajcom NOTA BENE", robia hanbu
- *môžu mať problém s čítaním a písaním*
- *môžu mať podpriemernú intelektovú úroveň*
- *môžu mať psychiatrickú diagnózu*
- *môžu mať telesné alebo zmyslové postihnutie*

Čo môže byť obsahom sociálno-terapeutickej skupinovej práce?

Obsahom môže byť všetko, čo je súčasťou fungovania človeka v sociálnom svete. Zvyčajne je dobré, ak klienti a klientky prinášajú vlastné témy, na ktoré ostatní členovia a členky skupiny reagujú a ponúkajú rôzne pohľady na to isté, ukazujú, aké rôzne pocity sa môžu spájať s danou situáciou a pomáhajú tým uvedomiť si, že ľudia, veci a situácie nie sú len čiernobiele, že bolesť mohli prežívať aj tí, ktorí sú obviňovaní. "Prinesené", reálne i simulované situácie tiež umožňujú klientom a klientkam uvedomiť si, pomenovať a pochopiť vlastné pocity, ktoré sa s danými alebo podobnými situáciami spájajú. Učia sa pri tom používať spätnú väzbu, ktorá im umožňuje budovanie adekvátneho sebaobrazu. Otváranie emocionálneho sveta klientov a klientok spájajúceho sa so sociálnymi situáciami, v ktorých sa ocitli, neraz vedie k pozitívnej korektívnej skúsenosti spájajúcej sa s fungovaním v reálnom sociálnom svete.

Základné témy:

- Pocity, názory a dispozície, ktoré si klienti a klientky doniesli do skupiny (viď. vyššie)
- Zážitky, pocity, názory, situácie, ktoré sa udiali v ich sociálnom svete mimo skupinu
- Obsah a spôsob reagovania klientov a klientok navzájom na seba a na lektorov v reálnych situáciách, ktoré život v skupine (aj sociálno-terapeutickej) prináša
- Obsah a spôsob reagovania klientov a klientok navzájom na seba a na lektorov v zámerne simulovaných situáciách prostredníctvom rôznych techník (niektoré techniky ich urážajú, lebo ich pokladajú za infantilné, iné ich nudia a z ďalších sa tešia - aj to, prečo je tomu tak, môže byť materiálom na nastavbovú skupinovú prácu)
- Poskytovanie spätnej väzby

Nastavbové témy:

- Asertívna komunikácia
- Alternatívne riešenie konfliktov

- Uplatňovanie občianskych a sociálnych práv
- Skupinový proces

ČASOVÉ FORMY SKUPINOVEJ PRÁCE

Časové formy skupinovej práce sú vymedziteľné len vtedy, ak budeme uvažovať o skupinách, v ktorých minimálne podstatná časť skupiny sa nemení (výnimkou je jednorazová forma). Z tohto uhla pohľadu preto hovoríme o skupinách:

- otvorených - členovia skupiny sa od stretnutia k stretnutiu menia
- poloopených - podstatná časť členov skupiny sa nemení, resp. je opakovane prítomných, môžu však prichádzať i noví členovia
- uzavretých - členovia skupiny sa nemenia, väčšina pôvodných zostáva, noví neprichádzajú

▫ *jednorazová forma*

Je vhodná na relaxačnú skupinovú prácu. Pri ostatných typoch neprináša príliš veľký efekt.

▫ *krátkodobá forma*

Krátkodobosť je relatívny pojem. To, čo je napríklad krátkodobé pre sociálno-terapeutickú skupinu, môže byť dlhodobé pre edukačno-tréningovú skupinu (napr. 5 mesiacov)

▫ *dlhodobá forma*

Dlhodobosť je rovnako relatívny pojem. "Najdlhšia" dlhodobosť sa spája s niektorými činnosťmi skupinami (napr. divadlom) a určite so sociálno-terapeutickou skupinou.

▫ *sporadická forma*

Sporadická skupinová práca sa spája najmä s relaxačným typom.

▫ *cyklická forma*

Cyklická je typická pre sociálno-terapeutickú skupinovú prácu.

V AKOM ČASE ORGANIZOVAŤ SKUPINOVÉ STRETNUTIA?

- in-doorové aktivity je najlepšie organizovať v nečase, t.j. v ročných obdobiach, ktoré sú typické nepriaznivým počasím - neskorá jeseň, zima a skorá jar, vtedy je pre klientov a klientky pobyt vo vyhriatej miestnosti príťažlivejší, ako keď je príjemné počasie vonku
- out-doorové aktivity samozrejme naopak, vyžadujú priaznivé počasie
- skupinové stretnutia je najlepšie organizovať v čase, ktorým nekonkurujú času, v ktorom predávajú pouličný časopis, napr. na konci mesiaca, keď klientom a klientkam obchody už tak nejdú - väčšina záujemcov si už číslo pouličného časopisu z daného mesiaca kúpila

KTO MÔŽE VIESŤ SKUPINOVÚ PRÁCU?

Typ skupinovej práce určuje požiadavky na odborné kompetencie. Pre všetky typy skupinovej práce však platí to, čo pre akúkoľvek prácu s touto klientskou skupinou:

- nešťtíť sa ich
- nebáť sa ich
- nemať voči nim pocit nadradenosti
- netrpieť mesiašskym komplexom
- byť empatický voči ľudskému utrpeniu a ľudskej slabosti

- *relaxačná skupinová práca*

Nevyžaduje mimoriadne profesionálne zručnosti z oblasti sociálnej práce. Môžu ju vykonávať dobrovoľníci, alebo ľudia, ktorí ponúkajú dané aktivity aj iným skupinám ľudí - animátori, turistickí sprievodcovia a pod.

- *edukačno-tréningová skupinová práca*

Lektor potrebuje mať poznatky o verbálnej, neverbálnej, ústnej a písomnej komunikácii a ovládať metodiku a techniky tréningu.

- *činnosťná skupinová práca*

Lektor (tréner, režisér a pod.) potrebuje minimálne základné poznatky a zručnosti z danej činnosti . Ťažko napr. trénovať futbalové družstvo, ak neviem, čo je ofsajd. Rovnako potrebná je však aj jeho zapálenosť pre danú činnosť a viera, že jeho klienti to dokážu.

- *sociálno-terapeutická skupinová práca*

Najväčšie nároky na profesionálnu zručnosť vyžaduje sociálno-terapeutická skupinová práca. Nevyhnutnou podmienkou je dlhodobý sociálno-psychologický výcvik minimálne v rozsahu 180 hodín, najlepšie doplnený dlhodobým psychoterapeutickým výcvikom. Ďalej, dostatočné poznatky z psychológie, sociológie, teórie komunikácie a konfliktov, ako i prax vo vedení sociálno-psychologických alebo sociálno-terapeutických výcvikov s inými skupinami klientov.

MNOHÍ ĽUDIA, KTORÍ SA DOZVEDELI O NAŠEJ PRÁCI S ĽUĎMI BEZ DOMOVA SA MA PÝTAJÚ, ČI IM TO POMOHLA, ČI SA ZARADILI DO SPOLOČNOSTI ALEBO SÚ STÁLE NA ULICI, BEZ STRECHY NAD HLAVOU, BEZ ZAMESTNANIA A BEZ BLÍZKYCH ĽUDÍ. NEPOCHYBNE, NA ŽIVOTE MNOHÝCH SA NA PRVÝ POHĽAD VEĽA NEZMENILO. SÚ VŠAK AJ TAKÍ, KTORÍ SÍCE NEŽIJÚ CELKOM TAKÝM ŽIVOTOM AKO VÄČŠINA Z NÁS, ALE V MNOHOM JE ICH ŽIVOT PODOBNÝ NÁŠMU - PRESTALI BÝVAŤ V KANÁLOCH A UBYTOVNIACH POSLEDNEJ CENOVEJ TRIEDY, SÚ ZAMESTNANÍ, OŽENILI/VYDALI SA, PRESTALI SA OPÍJAŤ A SÚ DOKONCA AJ TAKÍ, ČO SA PREVÁŽAJÚ NA VLASTNÝCH AUTÁCH KÚPENÝCH NA LEASING. PRÍBEH JEDNÉHO Z NICH HOVORÍ ZA VŠETKO - UČLOVEČENÝ, NOTA BENE, OKTÓBER 2007, Č. 79, S. 10-11.

ZOZNAM LITERATÚRY:

Horňanský, M.: Aplikácia prístupu poradenstva zameraného na človeka v sociálnej práci s bezdomovcami. Rigorózna práca. Bratislava 2007, 143 s.

Hradecká, V., Hradecký, I.: Bezdomovecťví - extrémní vyloučení. Naděje , Praha 1996, 84 s., ISBN 80-902290-0-4

Jirešová, K., Sarang, A.: Úvod do harm reduction. OSF, Bratislava 2005. 190 s., ISBN 80-969271-2-4

Levícká, J.: Základy sociálnej práce. Spoločnosť pre podporu, vedu a vzdelávanie, Trnava 2004, 169 s., ISBN 80-968952-3-0

Vydavateľ: o.z. Proti prúdu

Názov: Projekt Krištof:

Stratégia zamestnávania bezdomovcov.

Individuálna a skupinová sociálna práca s ľuďmi bez domova

Autori: Nina Beňová, Eva Mydlíková, Štefánia Kövérová, Marek Horňanský

Grafická úprava: Dana Vítteková

Jazyková korektúra: Nina Beňová

Náklad: 1000 ks

Tlač: OTA, a. s., Košice

© o.z. Proti prúdu, 2008

1. vydanie

vydanie tejto knižky bolo spolufinancované EÚ

všetky práva vyhradené

ISBN 978 - 80 - 969860 - 2 - 6

EAN 9788096986026

...Štúdiu spoluautorov Štefanie Kovérovej a Mareka Horňanského možno považovať za veľmi aktuálnu v oblasti sociálnej práce. Uvedená publikácia môže pomôcť sociálnym pracovníkom efektívne pracovať so sociálnou skupinou ľudí bez domova. Je praktickým manuálom zameraným na výkon sociálnej práce v rámci skupinovej formy sociálnej práce. Publikácia môže byť veľmi nápomocná pre začínajúcich sociálnych pracovníkov...

PETER BRNULA

...Medzi ľuďmi bez domova nájdeme všetky sociálne skupiny s rôznymi sociálnymi problémami (nezamestnaní, závislí, rozvedení, ľudia pracujúci v sexbiznise a pod.), len majú ešte jeden veľký problém navyše. Či už z objektívnych alebo subjektívnych dôvodov prišli o strechu nad hlavou. Predkladaná publikácia je, okrem iného, aj výbornou metodickou príručkou pre skupinovú prácu s ľuďmi bez domova. Publikáciu považujem za veľmi aktuálnu, prínosnú, praktickú a zrozumiteľnú. Pomôže nielen sociálnym pracovníkom pre skupinovú prácu s ľuďmi bez domova, ale môže byť dobrou pomôckou aj pre študentov sociálnej práce, pre odbornú verejnosť, legislatívcov, ale aj sociálnych pracovníkov pracujúcich s inými skupinami, než ako sú ľudia bez domova...

LADISLAV VASKA

vydanie tejto knihy bolo spolufinancované EÚ

Európsky sociálny fond

NOTA BENE

ISBN 978 - 80 - 969860 - 2 - 6

